

ประวัติความเป็นมา

“แสก” เป็นชนเผ่าหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ เผ่าที่มีอยู่ในประเทศไทย เดิมชาวแสกมี ภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองรอง ขึ้นกับเมืองเว้ อยู่ทางตอนกลางของประเทศเวียดนามและประเทศจีนชนเผ่าแสกเป็น เผ่าที่มีความอดุสาหะบากบั่น ยึดมั่นในความสามัคคี เมื่อเห็นว่าภูมิลำเนาเดิมไม่เหมาะสม จึงได้รวบรวม สมัคพรพรรค พวกอพยพมาหาที่อยู่ใหม่ โดยอพยพลงมาตามลำแม่น้ำโขง แล้วมาตั้งถิ่นฐานชั่วคราวอยู่ ระหว่างประเทศเวียดนามกับประเทศลาว โดยมี “ท้าวกายชู” และ “ท้าวกายซา” เป็นหัวหน้าในการ อพยพ

แสก หมายความว่า แจ้ง , สว่าง เป็นชนชาติหนึ่งในตระกูลมอญ - เขมร (เปลื้อง ณ นคร 2518 : 492) ชาวไทแสกเป็นชนกลุ่มน้อยตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยในท้องที่ จังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร ชาวไทแสกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เป็นชาติพันธุ์เดิมมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ ในตอนกลางของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เดิม วิกิพจนานุกรม 2515 : 343 อาศัยอยู่ในแถบเมือง รอง เมืองเว้ ต่อมาชาวเวียดนาม พยายามเข้าครอบครองและรุกรานชาวไทแสกตลอดมา จนทำให้ชาวไท แสกตกอยู่ภายใต้การปกครองของเวียดนาม มีชาวไทแสกบางกลุ่มไม่พอใจอยู่ภายใต้การปกครองของ เวียดนาม ได้อพยพมาทางตอนใต้ มาทางตอนกลางของประเทศ มาตั้งภูมิลำเนาอยู่ใกล้เมืองท่าแขก (อยู่ ตรงข้ามกับจังหวัดนครพนม ประเทศไทย) มาอยู่ที่บ้านหม้อเตลิง บ้านทอก ท่าแค บ้านโพธิ์คำ

ภาพที่ 62 ชาวไทยแสก เป็นชนกลุ่มน้อยตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยใน ท้องที่จังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร

ต่อมาในสมัยของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง แห่งกรุงศรีอยุธยาของชาวไทย ชาวแสกจึงได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ “ป่าหายโคก” การอพยพของชาวแสกแต่ละครั้งนั้นไม่ได้ถูกบังคับหรือข่มเหงแต่อย่างใด เมื่อชาวแสกเห็นว่าบริเวณ “ป่าหายโคก” เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรต่าง ๆ จึงได้อพยพพากันมาประกอบอาชีพอยู่แห่งนี้อย่างเรื่อยมา

จนถึงสมัยพระสุนทรเป็นเจ้าเมือง ได้พิจารณาเห็นว่า ชาวแสกมีความสามารถ มีความเข้มแข็งสามารถปกครองตนเองได้ จึงได้ยกฐานะของชาวแสกขึ้นเป็นเมือง โดยได้เปลี่ยนชื่อใหม่จาก “ป่าหายโคก” เป็นเมือง “อาจสามารถ” หรือ “บ้านอาจสามารถ” จนทุกวันนี้

เมื่อได้ยกฐานะขึ้นเป็นเมืองแล้ว ชาวแสกต่างพากันโยกย้ายที่อยู่ ไปทำมาหากินในถิ่น ต่าง ๆ เช่น บ้านไผ่ล้อม (ตำบลอาจสามารถ) บ้านดงสมอ บ้านบะหว้า (อำเภอนาหว้า) ในพื้นที่ของอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม และที่บ้านโพธิ์คำ (ประเทศลาว) ชาวแสกเหล่านี้ล้วนมีเชื้อสายและเป็นญาติพี่น้องกับชาวแสกที่บ้านอาจสามารถทั้งสิ้น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2516 : 343) ได้กล่าวไว้ในนิทานโบราณคดีเกี่ยวกับประวัติของชาวไทยแสกว่า ถิ่นเดิมของชาวไทยแสกอยู่ทางฝั่งซ้ายใกล้เชิงเขาบรรพตติดต่อดินแดนเวียตนาม และเดิม วิภาคย์พจนกิจ ชาวไทยแสกว่า พลเมืองคำเกิด คำม่วน สองเมืองนี้มีหลายจำพวกปะปนกันคือ พวกลาวพวนบ้าง ผู้ไทบ้าง นอกจากนั้นก็ยังมียกโซ่ แสก ญ้อและญวน พวกกะโซ่ และ พวกญ้อพูดภาษาลาวได้ดี คงเป็นพวกผู้ไทหรือคนไทสาขาหนึ่ง ซึ่งถูกเรียกชื่อแปลกไป คือ สำเนียงแปร่งไป ส่วนพวกแสกนั้น ไม่ใช่ลาวหรือไทย คือเข้ามาแทรกอยู่แทนที่จะเรียกพวกแสกเลยกลายเป็นแสกไป

สุรจิตต์ จันทรสาขา (2520) ได้รวบรวมประวัติจังหวัดนครพนม ในอดีตได้กล่าวถึงชาวไทยแสกมีความว่า ไทยแสกเป็นชาวไทยเผ่าหนึ่งที่ได้อพยพโยกย้ายมาพร้อมกับชาวน้อยเผ่าอื่น ๆ ถิ่นดั้งเดิมอยู่บริเวณมณฑลยูนนาน (หนองแสตาลีฟู) เมื่อถูกรุกรานโดยอพยพโยกย้ายลงมาพร้อมกับชาวน้อยเผ่าอื่น ๆ (ผู้ไทย ข่า กะโซ่ ญ้อ โยน ไทยวน กะเลิง) มาตั้งบ้านเรือนในตอนแรก ๆ อยู่บ้านเมืองแสก (ฮาวีรอง) อยู่ระหว่างจีนและเวียตนาม (อยู่ห่างจากชายแดนเวียตนามประมาณ 20 กิโลเมตร ปัจจุบันเป็นเมืองร้าง) เมื่อเห็นว่าภูมิภานาเดิมไม่เหมาะสมจึงอพยพลงมาตามลำน้ำโขง นำโดยท้าวโงมู่ชุกายชา ชาวไทยแสกบางกลุ่มเมื่อตั้งถิ่นฐานได้แล้ว ก็ตั้งชื่อหมู่บ้านตนว่า “บ้านท่าแค” (ปัจจุบันก็คือ ชาวไทยแสกที่อยู่บ้านโพธิ์คำแขวงคำม่วน เมืองท่าแขก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทางภาคอีสาน) ส่วนชาวไทยแสกอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพมาอยู่ทางฝั่งขวา (ปัจจุบันคือประเทศไทย) โดยอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ฝั่งขวาดังเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ได้กล่าวอ้างไว้ ดังนี้

ใน พ.ศ. 2377 พระยามหาอำมาตย์ (ป้อ มาตยกุล) เป็นแม่ทัพได้ยกกำลังขึ้นมามาตั้งอยู่ที่เมืองนครพนมอีกครั้งหนึ่ง และได้เกณฑ์กองทัพเมืองเขมราฐ เมืองยโสธร เมืองร้อยเอ็ด และเมืองสุวรรณภูมิ มาเพื่อคอยระแวดระวังป้องกันกองทัพเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ ต่อมาได้ยกทัพข้ามโขงไปกวาดต้อนผู้คนชาวไทย

ทางฝั่งแม่น้ำโขง (ดินแดนลาวปัจจุบัน) ในแถบเมืองวัง เมืองพิน เมืองเซโปน เมืองนอง เมืองคำเกิด เมืองคำม่วน เมืองแสก เมืองเชียงฮ่ม เมืองผาบ้ง เมืองคำอ้อคำเขียว ฯลฯ ซึ่งเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ภูไท ข่า กระโซ่ กระเลิง แสก ญ้อ โย้ย เพื่อให้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขง (ภาคอีสาน) โดยให้มาตั้งถิ่นฐานเป็นเมืองต่าง ๆ ในเขตเมืองนครพนม เมืองสกลนคร เมืองมุกดาหาร เมืองกาฬสินธุ์

ในสมัยพระสุนทร ราชวงษา (ฝ่าย) เจ้าเมืองยโสธร ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองนครพนมอยู่ด้วย ถึง 22 ปี ได้มีการปรับตั้งเมืองนครพนม มีเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับชาวไทยแสก ดังนี้

ให้ชาวไทแสกที่อพยพจากเมืองแสก อพยพมาตั้งอยู่ที่บ้านโคกยาว (ปัจจุบันคือบ้านไผ่ล้อม ตำบลอาจสามารถ อำเภอมืองนครพนม จังหวัดนครพนม) สมัยก่อนมีอาณาเขตอยู่ใกล้เคียงกับบ้านนาลาดควาย (ปัจจุบันบ้านนาราชควาย) จำนวนชาวไทแสกที่ย้ายมาในขณะนั้นมีจำนวน 1,170 คน ต่อมาชาวไทแสกได้ย้ายถิ่นฐานจากบ้านโคกยาวมาอยู่ที่บ้าน “ป่าหายโศก” (ปัจจุบันคือบ้านอาจสามารถ) พระสุนทรราชวงษา (ฝ่าย) ได้พิจารณาเห็นว่า ชาวไทแสก มีความสามารถ มีความสามัคคี มีความเข้มแข็ง สามารถปกครองตนเองได้ จึงยกฐานะชาวไทแสกที่อยู่ “ป่าหายโศก” ให้เป็นกองอาทมาตคอยลาดตระเวนชายแดน

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งชาวไทแสก ให้เป็นเมืองที่ชื่อว่า “อาทมาต” โดยขึ้นกับเมืองนครพนม ให้ขานบุตดี เป็น “หลวงเอกอาษา” ทำหน้าที่เป็นเจ้าเมืองอาทมาต ตั้งแต่ พ.ศ. 2387 หลักฐานจากเอกสารจดหมายเหตุ ร.3 จ.ศ. 1191 เลขที่ 3 หอสมุดแห่งชาติ จนถึง พ.ศ. 2450 และเมือง “อาทมาต” ได้เปลี่ยนเป็น “เมืองอาษามารถ” ตามลำดับ

ต่อมาในการปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาค ให้เหมือนกันหมดทั่วราชอาณาจักรและให้ยกเลิกการปกครองแบบโบราณ ของเมืองต่าง ๆ ในภาคอีสาน ซึ่งเคยปกครองแบบมีเจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์ และราชบุตรทั้งหมดให้เปลี่ยนตำแหน่งผู้ว่าราชการ เมือง ปลัดเมือง ยกบัตรเมือง ให้เหมือนกันทั่วราชอาณาจักร โดยเมืองนครพนมมีพญาพนมนครนุรักษ์ฯ เป็นผู้ว่าราชการเมือง แบ่งการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอเรณูนคร อำเภออาจสามารถ อำเภออากาศอำนวย อำเภอกุสุมาลย์ มณฑลอำเภอโพธิ์ไพศาล ปัจจุบันสามอำเภอหลัวโอนไปขึ้นกับจังหวัดสกลนคร และอำเภออาษามารถ ยุบเป็นตำบลอาจสามารถขึ้นกับอำเภอเมืองนครพนม จนถึงปัจจุบัน

ประวัติรายชื่อข้าราชการผู้เป็นหัวหน้าแผนกการบริหารบ้านเมืองของเมืองอาทมาต มีดังนี้

1. หลวงเอกอาษาเป้ประธานคือเจ้าเมือง
2. เมืองขวา รองประธานคนที่ 1 คือ ปลัดขวา
3. เมืองซ้าย รองประธานคนที่ 2 คือ ปลัดซ้าย
4. เมืองกลาง คือเลขานุการ และประชาสัมพันธ์
5. ขุนชนานุรักษ์ หัวหน้าแผนกการรักษาประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ
6. ขุนพิทักษ์ประชาชน แผนกการศึกษาวิชาการความรู้
7. ขุนผจญปัจจามิตร แผนกพัฒนาบ้านเมืองและติดต่อกับต่างประเทศ
8. ขุนพิชิตสงคราม แผนกป้องกันประเทศชาติบ้านเมือง ฝ่ายทหาร
9. ขุนบุตดีปฐม แผนกปฐมพยาบาล ฝ่ายหมอ
10. ขุนบรมหายโศก แผนกพิพากษาว่าความ
11. ขุนเทพารักษ์ แผนกฝ่ายการเงิน การคลัง
12. ขุนพิทักษ์ดินแดน แผนกรักษาความสงบภายใน ตำรวจ

ถิ่นกำเนิดเดิม

แสก คือ คนไทยกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่ เมืองแสก เมืองแสกปัจจุบันเป็นเมืองร้าง อยู่บริเวณ บ้านหนาดบ้านตอง ในแขวงคำม่วนของดินแดนลาว และอยู่ห่างจากชายแดนเวียดนามประมาณ 20 กิโลเมตร (จากเอกสาร ร.5 ม.212 ก.หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)เมืองแสกเคยอยู่ในพระราชอาณาจักรไทย ก่อน ร.ศ.112 (พ.ศ.2436) เป็นภาษาไทยลาว ปนญวน เพราะว่าอยู่ใกล้ชิดติดกับเขตแดนญวนและมีชนบทร่วมเนียบของ ญวน (เวียดนาม)ปะปนอยู่ด้วยเช่น ตรุษแสกหรือตรุษญวน (กินเตตหรือ กินเตนเคน) ในวันขึ้น 1 ค่ำเดือน 3 เพื่อบวงสรวงดวงวิญญาณของ เจ้าองค์มู (องค์มู –เป็นชื่อในภาษาญวน) ซึ่งชาวแสกถือว่าเป็นบรรพบุรุษที่ช่วยคุ้มครองรักษาชาวแสกให้ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง ชาว แสกเคยมี ประวัติน่าเป็น นักรบที่ห้าวหาญ ในสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้าพระยาบดินทรเดชา(สิงห์ สิงหเสนี) แม่ทัพไทยซึ่งยกทัพไปปราบปราม เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ และไปตั้งทัพอยู่ที่เมืองนคร ได้แต่งตั้งให้ ฆานบุตตี หัวหน้าชาวแสกเป็น หัวหน้ากอง อาทมาตเป็นกองลาดตระเวนรักษาชายแดนพระราชอาณาเขตซึ่งติดกับเขตแดนญวน

ภาพที่ 63 ชาวไทยแสกในอดีต

การอพยพเข้ามาในอีสาน

ต่อมาได้อพยพชาวแสกให้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตเมืองนครพนม เมืองสกลนคร และเมืองมุกดาหาร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ฆานบุตตีเป็น หลวงตาเอกอาษา เจ้าเมืองอาทมาตขึ้นเมืองนครพนม เมื่อ พ.ศ.2387 ในสมัยรัชกาลที่ 3(จากเอกสาร ร.3 จ.ศ.1206 เลขที่ 58 หอสมุดแห่งชาติ) ไทยแสกได้กระจัด กระจายอยู่ในท้องที่เมืองสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร ผู้หญิงแสกนิยมการแต่งกายที่แปลกกว่าที่ชาว อีสานทั่วไป คือ นุ่งผ้าขึ้นสองชั้นและปล่อยให้ผ้าขึ้นชั้นในเลบบอกมา เป็นเอกลักษณ์ของผู้หญิงชาวแสก ศิลปวัฒนธรรม ดั้งเดิมของชาวแสก คือ แสกเต้นสาก หรือ รำลาวกระทบไม้ แม้ในปัจจุบันก็ยังนิยมเล่นกันอยู่ ในเทศกาลเดือน 3 (ตรุษแสก) ทุกปี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย ทรงเล้าถึงการแสดงแสกเต้นสาก เมื่อ เสด็จตรวจราชการเมืองนครพนม เมื่อพ.ศ. 2449

ไว้ว่า “เขาพาพวกผู้หญิงแสดมาเล่นให้ฉันดูอย่างหนึ่งเรียกว่า แสดเต้นสาก มีผู้หญิง 10 คู่ นั่งหันหน้าเข้าหากัน เรียงเป็นแถว แต่ละคนถือปลายไม้พลองมือละอันทั้งสองข้าง วางไม้พลองบนไม้ขอนที่วางทอดไว้ตรงหน้าสอง ท่อนมีทางอยู่ตรงกลาง เวลาเล่น 10 คู่ นั้น ขับร้องแล้วเอาไม้พลองที่ถือลงกระทบไม้ขอนพร้อม ๆ กันเป็น จังหวะ จังหวะหนึ่ง จังหวะสอง ไม้พลองห่างกัน จังหวะที่สามรวบไม้พลองเข้าชิดกัน มีผู้หญิงสาว 4 คน ผลัดกันเต้นทีละคู่ เต้นตามจังหวะไปในระหว่างช่องไม้พลองที่คนถือนั้น 10 คู่ ต้องระวังเมื่อถึงจังหวะที่สาม อย่าให้ไม้พลองหนีบข้อตีน กระบวนเล่นมีเท่านี้....”

แสด เป็นชนกลุ่มน้อยภาคอีสานเผ่าหนึ่งในจำนวนหลายๆ เผ่าที่มีอยู่ในประเทศไทย เดิมชาวแสดมี ภูมิลาเนาอยู่ที่เมืองรองขึ้นกับกรุงเว้ อยู่ทางตอนกลางของประเทศเวียดนามและจีน ชนเผ่าแสดเป็นชนเผ่าที่มีความ อุตสาหะบากบั่น ยึดมั่นในความสามัคคี เมื่อเห็นภูมิลาเนาเดิมไม่เหมาะสมจึงได้รวมสมัครพรรคพวก อพยพหาที่อยู่ใหม่ โดยอพยพลงมาจากลำน้ำโขงแล้วมาตั้งถิ่นฐานชั่วคราวอยู่ระหว่างประเทศเวียดนามกับ ประเทศลาว โดยมี ท้าว กายซุ และท้าวกายซา เป็นหัวหน้าในการอพยพ

ต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยาสมัยของชาวไทยชาวแสด ได้อพยพข้าม แม่น้ำโขงมาตั้งถิ่นฐานมาอยู่ที่ป่าหยาโคก การอพยพของชาวแสดแต่ละครั้งนั้น ไม่ได้ถูกบังคับหรือถูกข่มเหง แต่อยู่ได้ เมื่อชาวแสดเห็นว่าบริเวณป่าหยาโคก เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรต่างๆ จึงได้ อพยพกันมาประกอบอาชีพอยู่แห่งนี้อย่างเรื่อยมา

จนถึงสมัยพระสุนทรเป็นเจ้าเมืองได้พิจารณาเห็นว่าชาวแสดมีความสามารถและความเข้มแข็ง สามารถปกครองตนเองได้จึงได้ยกฐานะของชาวแสดขึ้นเป็นเมืองโดยได้เปลี่ยนชื่อใหม่จากป่าหยาโคก เป็นเมืองอาจสามารถ หรือบ้านอาจสามารถ จนทุกวันนี้

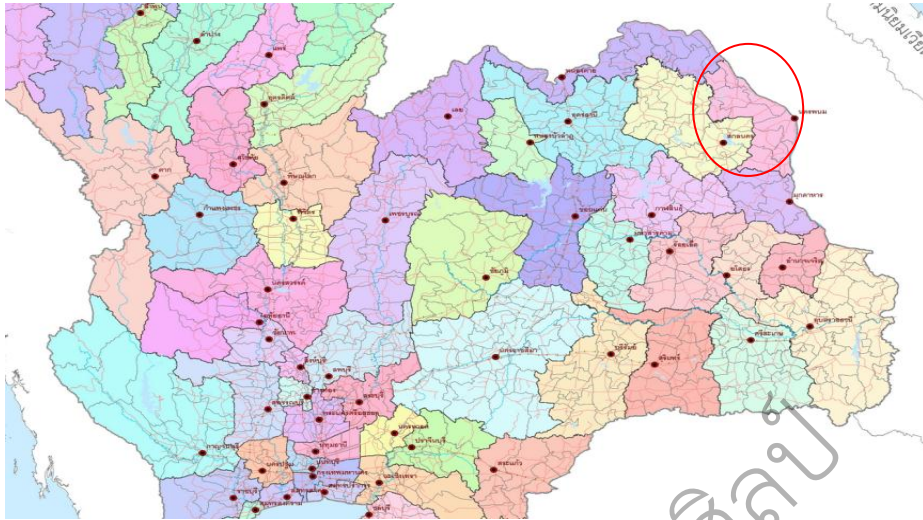
เมื่อได้ยกฐานะขึ้นเป็นเมืองแล้ว ชาวแสดต่างพากันโยกย้ายที่อยู่ไปทำมาหากินในถิ่นต่าง อีกก็มี เช่น บ้านไผ่ล้อม (ตำบลอาจสามารถ) บ้านดงเสมอ บ้านบะหว้า (อำเภอนาหว้า) ในพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม และที่บ้านโพธิ์คำ (ประเทศลาว) ชาวแสดเหล่านี้ ล้วนเป็นเชื้อสายและเป็นญาติพี่น้องกับชาว แสดที่บ้านอาจสามารถ

ปัจจุบันชาวไทแสดส่วนมากจะอยู่ที่หมู่บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดนครพนม 4 กิโลเมตร และยังมีชนไทแสดบางกลุ่ม ที่ได้พากัน อพยพ โยกย้ายที่อยู่ไปทำมาหากินถิ่นต่างๆ ในจังหวัดนครพนม และรวมทั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

มีชนชาวไทแสดตามถิ่นต่าง ดังนี้

1. บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
2. บ้านไผ่ล้อม ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
3. บ้านบะหว้า ตำบลบะหว้า อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม
4. บ้านดอนเสมอ ตำบลอาจสามารถ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม
5. บ้านโพธิ์คำ แขวงคำม่วน เมืองท่าแขก ประเทศลาว

จากคำบอกเล่าของชาวไทแสด ทราบว่า ปัจจุบัน ยังมีชาวไทแสดอยู่ แคว้นสิบสองปันนา ประเทศ จีน และที่จังหวัดสมุทรปราการ โดยชาวไทแสดทุกหมู่บ้านทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะอยู่ที่ประเทศไทย หรืออยู่ที่ ประเทศลาวสามารถพูดภาษาแสดสื่อสารพูดคุยกันได้ โดยใช้ภาษาแสดในการพูดจาสื่อสารกัน

ภาพที่ 64 ชาวไทแสกส่วนมากจะอยู่ที่หมู่บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ภาพที่ 65 หมู่บ้านไทแสกในปัจจุบัน

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

บ้านอาจสามารถเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมชนเผ่าไทแสก ชนเผ่าไทแสกเป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่อพยพมาจากสิบสองปันนา ต่อมาได้อพยพมาทางใต้ อาศัยอยู่ตอนกลางของประเทศเวียดนามแถบเมืองวินห์เมืองรองและเมืองเว้ ต่อมาตั้งถิ่นฐานชั่วคราว อยู่ระหว่างประเทศเวียดนามกับประเทศลาว

การตั้งหมู่บ้าน

ปัจจุบันชาวไทยแสกส่วนมากจะอยู่ที่หมู่บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดนครพนม 4 กิโลเมตร และยังมีชนไทยแสกบางกลุ่ม ที่ได้พากันอพยพ โยกย้ายที่อยู่ไปทำมาหากินถิ่นต่างๆ ในจังหวัดนครพนม และรวมทั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภาพที่ 66 การตั้งบ้านเรือนของชาวไทยแสก

ภาษาไทยแสก

ภาษาแสก ศาสตราจารย์ Haudricourt เคยแสดงความคิดเห็นไว้ว่าควรจัดอยู่ในภาษาไทยแขนงภาคเหนือ โดยพิจารณาจากศัพท์ ศาสตราจารย์ “William Gredney” ก็เป็นอีกท่านหนึ่ง ซึ่งสนับสนุนว่าควรจัด “ภาษาแสก” อยู่ในแขนงภาคเหนือเช่นกัน โดยเพิ่มหลักฐานทางศัพท์และเสียงท่านผู้นี้ ได้ศึกษาภาษาแสกในเรื่องเสียงว่ามีเสียงอะไรบ้าง และเคยพิมพ์บทความเรื่อง The Sack Language of Nakhon Phanom ส่วนศาสตราจารย์ Haudricourt นั้นรวบรวมคำศัพท์ไปไม่มาก และยังไม่ได้ศึกษาถึงเรื่องเสียงวรรณยุกต์และเรื่องอื่น ๆ ของชาวไทยแสก

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ ได้ศึกษาภาษาแสก ตามแนวภาษาศาสตร์โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ เสียงสระและเสียงพยัญชนะ ที่มีอยู่ในภาษาแสก ยังได้บรรยายถึงลักษณะกลุ่มคำต่าง ๆ การประสมคำ การเรียงการเก็บบันทึกคำภาษาแสก ที่เกี่ยวกับคำและความหมาย วิธีอ่านออกเสียงและความหมายของคำแสก โดยวิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ ได้แสดงความเป็นห่วงภาษาแสกเอาไว้ว่าในประเทศไทย “ภาษาแสก” เป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยและแปลกแตกต่างไปจากภาษาถิ่นอื่น ๆ มาก คนไทยอื่น ๆ ไม่สามารถเข้าใจภาษาแสกได้ “ภาษาแสก” จึงมีปัญหาเหมือนคนไทยที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศอื่น ๆ กล่าวคือ ภาษาแสกกำลังถูกกลืนหายไป ปัจจุบันนี้บางหมู่บ้านโดยเฉพาะหมู่บ้านในตัวเมือง พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะพูดภาษาแสกได้ เด็กๆ ชาวไทยแสก จะไม่สามารถพูดภาษาแสกได้ เด็ก ๆ เหล่านี้ไม่

ค่อยพูดภาษาแสก แต่พวกเขาก็ฟังและเข้าใจภาษาแสกได้อยู่บ้าง จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่า ภาษาแสก คงจะสูญสิ้นไปในไม่ช้าเพราะสาเหตุใหญ่ 3 ประการ

1. ภาษาแสก เป็นภาษาของคนกลุ่มน้อย ดังนั้นเด็กรุ่นปัจจุบันในหมู่บ้านแสกจึงไม่นิยมใช้ข้อนี้เป็นเหตุผลทางธรรมชาติโดยทั่วไปแล้ว เด็กจะพยายามใช้ภาษาของชนหมู่มาก คือ ภาษาที่เพื่อน ๆ รอบตัวใช้ในโรงเรียนและภาษาที่ใช้สถานที่สาธารณะต่าง ๆ ถ้าภาษาที่ใช้ในครอบครัวไม่ใช่ภาษาของชนหมู่มาก เด็กก็มักจะไม่ใช่พูด ถึงแม้พ่อแม่จะใช้ภาษานั้นพูดด้วยก็ตาม เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นทั่วไป

ดังนั้นถ้าครอบครัวได้ย้ายไปอยู่ต่างประเทศ ถ้าเป็นครอบครัวซึ่งไปเติบโตที่นั่น จะเรียนรู้และพูดภาษานั้นและไม่ยอมใช้ภาษาของตัวเอง เด็กจะเรียนรู้ภาษาของพ่อแม่ แต่ไม่ยอมใช้ภาษาเพราะเห็นว่าเป็นภาษาของคนกลุ่มน้อย ดังนั้นในหมู่บ้านชาวไทแสกในตัวเมืองทั่ว ๆ ไปก็เช่นกัน จะพบว่าเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี ลงมาไม่สามารถพูดภาษาแสกได้แม้แต่ฟังเข้าใจ

2. การได้รับอิทธิพล จากภาษาไทยกลางเนื่องจากชาวไทยแสก ส่วนมากหรือเกือบทุก ๆ คน ต้องเรียนหนังสือ ซึ่งต้องใช้ภาษากลางเป็นสื่อในการเรียนการสอนอีกทั้งสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ฯลฯ ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนทั่ว ๆ ไป ก็ใช้ภาษากลางจึงทำให้ชาวไทยแสกได้รับอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนทั่ว ๆ ไป ก็ใช้ภาษากลางจึงทำให้ชาวไทยแสกได้รับอิทธิพลไปจากภาษาไทยกลางมาก

3. การได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาลาวพื้นเมืองนครพนมในชีวิตประจำวัน

“ ชาวไทแสก ” จะต้องติดต่อพบปะใกล้ชิดกับชาวนครพนม

คำศัพท์ภาษาไทยแสก

ภาษาไทยกลาง	ภาษาไทยอีสาน	ภาษาไทยแสก
ข้าง	ข้าง	ซาง
ม้า	มา	มา
แพะ	แพะ	แพะ
เปิด	เปิด	ปี้ด
ปลา	ปา	ปร่า
แมว	แมว	แมว
หมู	หมู	หมู
หมี	หมี	หมี
หนู	หนู	หนู
วัว	จั่ว	บอ
หอย	หอย	โอ
ห่าน	ฮ่าน	ห่าน
ผีเสื้อ	แมงกะเบ๊	บุงบ่า
เสื้อ	เสื่อ, เสื่อ	กูก
สิงโต	สิงโต	สิงโต
ยี่ราฟ	ยี่ราฟ	ยี่ราฟ
สุนัข	หมา	มา

จิ้งจก	ขี้เกียม	ยะราน
ตุ๊กแก	ก๊ับแก๊	ก๊ับแก๊
ปู	ปู	เบษ
เต่า	เต่า	ร่อ
เขียด	เขียด	แพร์ (ควบ)
อึ่ง	อึ่ง	อึ่ง
ปลาตุก	ปาดุก	ปร่าร็อก
ปลาช่อน	ปาค่อ	ปร่าแพร์
ปลาชิว	ปาชิว	ปร่าชิว

อาหารการกิน

เครื่องหอนไถ้แรกร (ของแซบไท้แซก)

อาหารของชาวแซกส่วนใหญ่จะเป็นปลา ได้แก่ แกงปลา จะนิยมแกงใส่หน่อไม้ ใส่หมากกอก ใส่มะเฟือง ใส่จักจั่นใส่จีหรือ (หรือจิ้งหรีด) ลาบปลา , แก้วปลา, หมกปลา, ส้มปลา, ลาบเตี้ย, ปลาร้า, ปลาแห้ง, ปลาจ่อม, ส้มไข่ปลา, ก้อยไข่มดแดงแกงหน่อไม้, แกงอ่อมผัก, หมกหน่อไม้, ต้มไก่, ต้มเนื้อ, อ่อมกบ ปั่นกบ ปั่นเขียดผักกาดดอง (ส้มผัก) ส้มผักเสี้ยน, ส้มผักกุ่ม, ผักสดตามฤดูกาล, ผักกาด, แดงกวา บวบ, มะแม็ก, กะโดน, ตั้ว ผักป่าทั้งหมด, และอาหารพื้นบ้านทั่วไป

ผลไม้ แดงโม, แดงไทย, มะละกอ, มัน, เผือก, อ้อย, กล้วย, หมากส้มมอ, มะขามป้อม, มะขาม, มะพร้าว, มะเฟือง, มะปราง,ของหวานกล้วยบัวชี, กะทิแดงไทย, ข้าวต้มหัวหงอก (ต้องมีทุกงาน) ข้าวต้มมัด (ใส่กล้วย,โรยมะพร้าว,น้ำตาล)

อาหารหลักที่เป็นเอกลักษณ์ ของชาวไท้แซก คือ เหมียงแรกร หรือ เรียกว่า เหมียงแซก ประกอบไปด้วย ใบทอง ใบมะปราง มดส้ม มะเฟือง ขนุนเล็ก ปูน้อย ตะไคร้หอมแห้ง พริกสด กระเทียม น้ำปลาร้า

น้ำจิ้มที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไท้แซก คือ แก้วเบ้อผักห่อ จ่อหมักกอก หรือเรียกว่า แก้ว ต้นหอมใส่มะกอกน้ำจิ้มใบหัวหอม ใส่มะกอกเผาทั้งหมด เมื่อโขลกให้ละเอียดแล้วใส่น้ำปลาร้าดิบหรือปลาร้าต้ม

ภาพที่ 67 อาหารชาวไท้แซก

การแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของชาวไทแสก จากข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านละจากรูปภาพชาวไทแสกสมัยโบราณแต่งกายด้วยเสื้อผ้าทอเย็บมือมักมีสีดำหรือฝ้ายอมหม้อสีคราม จะเห็นได้ว่าชาวไทแสกในสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นเป็น “เมืองอาหะมาต” ขึ้นกับเมืองนครพนมใน ร.ศ.1191 ปี พ.ศ.2387 โดยให้ชานบุตตีเป็นหลวงเอกอาษา จึงได้มีชนชั้นของชาวไทแสกอยู่ 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มชนชั้นพื้นเมือง หมายถึงชาวบ้านทั่วไป

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มชนชั้นกลาง หมายถึง ชาวบ้านที่อยู่ในกลุ่มที่ 1 หรือชาวบ้านที่มีฐานะดีแต่ได้ แต่งกายมาร่วมเนื่องในงานบางครั้งเป็นกลุ่มชาวบ้านที่มีฐานะดีจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีสันสวยงามและนิยมตกแต่งด้วยเครื่องประดับตามฐานะของแต่ละคน

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ กลุ่มเจ้าขุนมูลนายเป็นกลุ่มที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองอาหะมาต คณะกรรมการเมืองอาหะมาตรวมทั้งผู้หญิงผู้ชายที่สูงศักดิ์ที่เป็นลูกหลานของเจ้าขุนมูลนายกลุ่มนี้จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีสีสันสวยงามมักเป็นผ้าไหมมีเครื่องประดับมากมาย

การแต่งกายสมัยโบราณของชาวไทแสกจึงมีการแต่งกายอยู่สามรูปแบบโดยพิจารณาตามโอกาสในงานที่ไปและแต่งกายตามชนชั้นฐานะตำแหน่งหน้าที่การงานมีลักษณะการแต่งกายดังนี้

1. การแต่งกายชนชั้นพื้นเมืองของชาวไทแสกในสมัยโบราณ

ชายชนชั้นพื้นเมืองนิยมใส่เสื้อ แต่ถ้าเสื้อลักษณะจะเป็นเสื้อสีดำแขนสั้นที่เป็นฝ้ายอมหม้อสีครามหรือผ้าฝ้ายด้านดิบสีขาวธรรมชาติเป็นเสื้อคอกลมติดกระดุมหน้านิยมใช้ผ้าขาวม้านุ่งเป็นผ้ากระเตี่ยวหรือนิยมเป็นกางเกงขาก๊วยหรือกางเกงครึ่งท่อนหรือโสร่ง นิยมใช้ผ้าคาดเอวและพาดบ่าด้วยผ้าขาวม้าที่เป็นสายตาล่องสีขาวหรือแดง ชายนิยมใส่เครื่องประดับ

หญิงชนพื้นเมือง นิยมใส่เสื้อทั้งแขนสั้นและแขนยาว มักเป็นฝ้ายอมหม้อสีครามหรือผ้าฝ้ายด้านดิบสีขาวธรรมชาตินิยมใส่เสื้ออมะขามโค้งกับเสื้อคอกลม นิยมใช้ผ้าแพรหรือผ้าขาวม้าพาดเฉียงไปหาไหล่ขวา ผ้าถุงนิยมใส่ผ้าถุงที่เป็นผ้าฝ้ายที่มีเชิงผ้าถุงหรือที่เรียกว่า ดินขึ้นสองอายุนิยมนุ่งโจงกระเบนบางครั้งนิยมใส่เสื้อแขนสั้นหมากกะແຫ່ງเสื้อนิยมเป็นทรงผ่าอกติดกระดุม

2. การแต่งกายชนชั้นกลางของชาวไทแสกในสมัยโบราณ

ชายชนชั้นกลางนิยมใส่เสื้อสีดำแขนสั้นที่เป็นฝ้ายอมหม้อสีครามหรือผ้าฝ้ายด้านดิบสีขาวธรรมชาติ เป็นเสื้อคอกลมติดกระดุมหน้านิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย หรือกางเกงขาครึ่งท่อนหรือโสร่งนิยมใช้ผ้าคาดเอวและคาดบ่าด้วยผ้าขาวม้าที่มีลวดลายสีสันสวยงามบางครั้งจะเป็นผ้าไหมนิยมเครื่องประดับที่คอและกำไลที่ข้อเท้า

หญิงชนชั้นกลางนิยมใส่เสื้อสีดำแขนยาวที่เป็นฝ้ายอมหม้อสีครามหรือผ้าฝ้ายด้านดิบสีขาวธรรมชาติ นิยมใส่เสื้ออมะขามโค้งกับเสื้อคอกลมนิยมเสื้อแขนกระบอกผ่าอกติดกระดุมที่ทำด้วยเปลือกหอยนิยมใช้ผ้าแพรหรือที่เป็นผ้าไหมหรือผ้าที่มีสีสันสวยงามโดยเฉพาะสีแดงพาดเฉียงไปหาไหล่ขวาผ้าถุงนิยมใส่ผ้าถุงสีดำที่มีเชิงผ้าถุงหรือที่เรียกว่าดินขึ้น นิยมเครื่องประดับที่ข้อมือที่กำไลแขนและกำไลข้อเท้า

ชายหญิงชนชั้นกลางนี้มักเป็นชาวบ้านที่มีฐานะดีและมักจะได้รับคัดเลือกให้ไปต้อนรับแขกบ้านเมืองเพื่อไปแสดงแสงเต็นสา

โดยทั่ว ๆ ไปชาวไทแสกไม่ว่าชนชั้นไหนจะนิยมเครื่องประดับเหมือนกันขึ้นอยู่กับฐานะเหมือนกัน มีน้ำมันทาผมผู้หญิงนิยมใช้นิยมซึ่งทำด้วยใบอ้ม ขมิ้น ใบกระแจะ รากต้นนมยาน โดยนำมาตากแดดให้แห้งบดให้ละเอียดคลุกเคล้าให้เข้ากัน เรียกว่า เนียม หวีทำด้วยเขาควายเป็นและหนามแท่งยาสีฟันใช้ถ่านไฟ ชี้ได้ไหม้และดินทรายเวลาตัดผมให้หยิกจะใช้ก้านต้นจืดตัดผมให้หยิกงอ ร่องเท้าส่วนมากไม่นิยมใส่รองเท้า ถ้าเป็นเจ้าขุนมูลนายจึงนิยมใช้กลิ่นของดอกไม้แทนน้ำหอม เช่น ดอกมะลิ ดอกมันปลา เป็นต้น

ภาพที่ 68 การแต่งกายชาวไทยแรก

1. พิธีแต่งงาน (พิธีกินต๋อง)

เจ้าสาวแต่งกายแบบไปงาน นุ่งซิ่น ห่มสไบ สวยงาม

2. พิธีกินเตตเดน

ประเพณีและวัฒนธรรม มีใช้สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติโดยตรง แต่จะเป็นสิ่งที่สังคมหนึ่งๆ หรือประชาชนส่วนร่วม สร้างขึ้นมาและจะถ่ายทอดให้แก่กันและกันด้วยลักษณะและวิธีการต่างๆ กัน ขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคน จะเกี่ยวกับความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ จนเป็นความเคยชินของบุคคลในละท้องถิ่นโดยประเพณีปฏิบัติ สืบต่อกันมาเป็นแบบแผน เป็นสิ่งนำมาซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

จารุวรรณ ธรรมวัตร กล่าวถึง พิธีกรรม ความเชื่อเอาไว้ว่า ความเชื่อของคนในแต่ละท้องถิ่น จะเกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน แต่เมื่อชีวิตถึงคราววิบัติเกิดโรคร้ายเจ็บคนจึงสร้างความเชื่อว่า น่าจะมีอำนาจลึกลับที่อยู่เหนือธรรมชาติ บัลดาลให้เป็นเช่นนั้น อำนาจนั้นอาจจะเทพเจ้า ภูตผี ปีศาจ วิญญาณ สัตว์ป่า พระอาทิตย์ พระจันทร์ดวงดาว ตลอดจน ดิน น้ำ ลม ไฟ

ฉะนั้น เพื่อเป็นการป้องกันภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับตน มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับ โดยเรามีความเชื่อว่า ถ้าได้บอกกล่าวหรือยินดี แสดงความรู้คุณ ด้วยวิธีการ เช่น ไหว้บูชา หรือบวงสรวง หรือประกอบพิธีต่างๆ แล้วก็จะผ่านภัยพิบัติเหล่านั้นไปได้ แต่ละสังคมต่างมีความเชื่อเป็นมรดกสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ชาวอีสานก็เป็นประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคลาภ ฤกษ์ ความฝัน สิ่งแวดล้อมหรือการแสดงวิธีการนับถือบรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้วจนได้เกิดประเพณีต่างๆ เกิดขึ้น

ประเพณี กินเตตเดน ของชาวไทยแสมก็เช่นกัน ซึ่งประเพณีก็มีผลต่อจิตใจและความเป็นอยู่ของชาวไทยแสมอยู่มากเพราะชาวไทยแสมมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ชาวไทยแสมนับถือและเรียกว่า โองมู้ นั้นมีจริงและจะบัลดาลความสุขให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านอาจสามารถได้ ประเพณีนี้ถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทยแสมที่อยู่ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ได้ถือปฏิบัติเป็นพิธีกรรมสืบต่อกันมาจนทุกปี จนถึงปัจจุบัน

กิ่งแก้ว อรรถาการ กล่าวถึง พิธีกรรมว่า เป็นวัฒนธรรมที่คนในสังคมได้สร้างขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ ทำแล้วผู้ที่มีความสุขใจมีความหวังและเชื่อว่า พิธีกรรมต้องนำไปสู่ผลที่ดีหวัง ทำให้เกิดความเป็นสวัสดิมงคล อยู่เย็นเป็นสุข การประกอบพิธีกรรมเพื่อแสดงความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะทำให้เหตุร้าย กลายเป็นผลดีได้ โดยการทำให้บวงสรวงกราบไหว้ เพื่อขอความอารักขา และความสวัสดิมิชัยในกิจการที่ตนทำอยู่ ลักษณะของพิธีกรรม มีอยู่ 2 ประการ คือ เน้นเรื่องของจิตใจและเน้นเรื่องสัญลักษณ์ในสังคม มักมีการประกอบพิธีกรรม ตามโอกาสต่าง ๆ อยู่เสมอตั้งแต่เกิดจนตาย

“พิธีกินเตตเดน” ของชาวไทยแสมนี้ ถือเป็นประเพณีพิธีกรรมอย่างหนึ่งโดยการประกอบพิธีกรรมขึ้นมาเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อ “โองมู้” ที่ชาวไทยแสมเคารพนับถือซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชาวไทยแสมเป็นผู้มีพระคุณต่อลูกหลานรุ่นหลังๆ สืบต่อกันมา “โองมู้” จะทำหน้าที่คุ้มครองอันตรายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน และดลบันดาลให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามที่ “ผู้บ๊ะ” (บนบาน) โดยมี “กวนจ๋า” เป็นสื่อกลางในการประกอบพิธีกรรม แต่ถ้าหากลูกหลานประพฤติมิชอบไม่เหมาะสมหรือทำพิธีบนบานแล้วไม่ประพฤติปฏิบัติตามที่ถูกต้องดั่งงามหรือไม่มีพิธีกรรม แต่ถ้าหากลูกหลานประพฤติมิชอบ ไม่เหมาะสมหรือทำพิธีบนบานแล้วไม่ประพฤติปฏิบัติตามที่ถูกต้องดั่งงามหรือไม่มีพิธีกรรม เกบ๊ะ (พิธีแก้คำบนบาน) ก็จะทำให้เกิดเหตุเภทภัยในครอบครัวเพื่อเป็นการตักเตือนให้ลูกหลานประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดั่งงาม ตัวอย่างเช่น อาจจะเจ็บไข้ได้ป่วย เกิดอาการร้อนรนกินไม่ได้นอนไม่หลับแต่เมื่อทำ การบ๊ะ หรือ เกบ๊ะ แล้วเหตุร้ายก็จะกลายเป็นดี พิธีกรรมกินเตตเดน นี้ชาวไทยแสมเชื่อว่า พิธีกรรมนี้มีบทบาทในการสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น ความรู้สึกดี ๆ ร่วมกัน ความรู้สึกผูกพันที่มีในสายเลือดเผ่าพันธุ์เดียวกัน เป็นการสร้างจิตสำนึกให้ชาว

ไทแสกทุกคน เกิดความรักความห่วงใยในวัฒนธรรมประเพณีของตน มุ่งสอนให้ผู้มีอายุน้อยกว่าให้ความเคารพนับถือ และแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ หรือต่อผู้มีอายุน้อยกว่าให้เกิดความสามัคคี เคารพนับถือ บรรพบุรุษ แสดงความปลื้มปิติแก่ชาวไทแสกที่มาร่วมพิธีกันทุกถ้วนหน้า

3. พิธีบวงสรวงวิญญาณบรรพบุรุษ

พอชาวแสกมาพร้อมกันแล้ว "หมอเยา" หรือ "หมอเหยา" จะทำพิธีบวงสรวงโดยการจุดธูปเทียน เทเหล้าใส่แจก และเชิญ "โองมู่" มารับของที่นำมาบวงสรวงเป็นภาษาแสกต่อนั้นก็เป็นพิธีโยนเหรียญ ซึ่งลักษณะเหรียญจะเป็นเหรียญแบบโบราณ หรือสตางค์ แดงทาสีขาวด้านเดียว จำนวนสองเหรียญ หมอเหยา หรือ หมอเยา จะโยนเหรียญขึ้นเพื่อ เสี่ยงทายว่าที่จัดพิธีในวันนี้ขึ้น และขออนุญาตถ่ายรูปจะได้ไหม และพอใจกับการกระทำไหม แล้วก็โยนเหรียญลงกับพื้นหากเหรียญตกลงหงายด้านเดียวกัน สีขาวเหมือนกันหรือดำเหมือนกัน แสดงว่าไม่พอใจ ถ้าหากเหรียญสองเหรียญต่างกัน แสดงว่าอนุญาตหรือพอใจ ถ้าหากเหรียญเหมือนกันคือไม่พอใจ ต้องทำพิธีใหม่และเสี่ยงอีกครั้งจนกว่าจะพอใจ

ภาพที่ 69 กวนจ้ำทำพิธีบวงสรวงศาลเจ้าแดนหั่วโองมู่

4. ศาลโองมู่และกวนจ้ำ

ศาลเจ้าแดนหั่วโองมู่ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง ที่บ้านอาจสามารถ หมู่ 5 ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นที่ดินของบรรพบุรุษชาวแสก ชื่อ หลวงอุปฮาด ได้เป็นผู้บริจาคให้เป็นสถานที่ตั้งศาลเจ้า แดนหั่วโองมู่

ศาลเจ้าแดนหัวโองมู่ เป็นที่สักการะของชาวแสก ซึ่งได้จัดทำพิธีบวงสรวงวิญญาณบรรพบุรุษขึ้น 2 คำ เดือน 3 ลักษณะของศาลคล้ายศาลพระภูมิทั่วไป แต่มีกระดาดเลี่ยมอยู่รอบๆ ศาลจะจัดตกแต่งประดับประดา เมื่อมีงานพิธี

โองมู่ หมายถึง วิญญาณบรรพบุรุษที่ชาวไทยแสกเชิญให้สถิตอยู่ที่ “ศาลเจ้าแดนหัวโองมู่” โดย โองมู่ จะทำหน้าที่คุ้มครองอันตรายที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านและครอบครัวให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามที่มีผู้ทำ “พิธีบ๊ะ” ในสิ่งที่ต้องการ และ “พิธีเก๊ะบ๊ะ” ในสิ่งที่เป็นไปได้ตามต้องการ โดยมี “กวนจ้าว” เป็นสื่อกลาง ในการประกอบพิธี

ภาพที่ 70 ศาลเจ้าแดนหัวโองมู่

เดน หมายถึง ศาลเจ้าบริเวณรอบนอกกระเปียงศาลาที่ยื่นออกมาจะมีอาวุธโบราณวางเรียงไว้ มีหอก ดาบ ปืน ไม้กระบอง จ้าว จะใช้วิธีแกะสลักไม้เป็นอาวุธโบราณที่มีขนาดเล็ก ๆ วางเรียงไว้ มีความเชื่อว่า อาวุธโบราณนี้เป็นอาวุธที่ใช้ต่อสู้ป้องกันประจำตัว “โองมู่” โดยศาลเจ้านี้ ชาวไทยแสกเรียกว่า “ศาลเจ้าแดนหัวโองมู่” โดยชาวไทยแสกจะสร้างศาลาครอบศาลโองมู่เอาไว้ อาวุธประจำตัวของ “โองมู่” มีดังนี้

1. หมักหั่วว หมายถึง จ้าว
2. หมักส้มโม่ หมายถึง หอก
3. หมักตร้าว หมายถึง ดาบ
4. หมักถุ้ง หมายถึง ปืน
5. หมักห่งอน หมายถึง ไม้กระบอง

ภาพที่ 71 อาวุธประจำตัวโง้งมู้

กวนจ๋า หมายถึง บุคคลที่ถูกเลือกให้เป็นผู้รักษาศาลเจ้าแดนหัวโง้งมู้
กวนจ๋า จะทำหน้าที่เป็นคนกลางในการประกอบพิธีกรรมระหว่างโง้งมู้กับชาวไทยแสกที่มาร่วมพิธีกรรม โดยชาวไทยแสกจะคัดเลือกจากบุคคลสูงอายุที่มีความซื่อสัตย์ ไม่เคยกระทำความผิดศีลธรรม ประพฤติตัวเป็นแบบอย่างและเป็นที่เคารพนับถือของชาวไทยแสกในหมู่บ้าน

หน้าที่ของกวนจ๋า

1. ดูแลรักษา “ศาลเจ้าแดนหัวโง้งมู้”
2. เป็นสื่อกลางในการทำพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ “โง้งมู้”
3. ทุก ๆ วันขึ้น 15 ค่ำ “กวนจ๋า” ต้องนำธูปเทียนดอกไม้มาทำพิธีบูชาทุกครั้ง

ภาพที่ 72 การทำพิธีเสี่ยงทาย

วิธีการเสี่ยงทาย

เดิม ใช้เงินสตางค์แดง 2 เหรียญ

ปัจจุบัน ใช้ไม้เรียกว่า “ไม้แตรว” มีลักษณะเป็นไม้กว้าง 1 นิ้ว ยาว 3 นิ้ว

ไม้แตรว ด้านที่ 1 ทาด้วยปูนสีขาว

ไม้แตรว ด้านที่ 2 ไม่ได้ทาด้วยอะไร เป็นตามธรรมชาติ

ก่อนที่จะรู้ว่าวิญญาณบรรพบุรุษ “โองมู่” จะมารับเครื่องสังเวยหรือไม่นั้น “กวนจ๋า” จะทำพิธีโยนไม้แตรวทั้งสองอัน ถ้าไม้แตรวคว่ำทั้งคู่แสดงว่าท่านไม่รับอาหารนั้น แต่ถ้าโยนไม้แตรวแล้วหากคว่ำ 1 หางย 1 แสดงว่าท่านรับสังเวยอาหารเหล่านั้น ก็จะให้ท่านสังเวยอาหารไปเรื่อย ๆ

ภาพที่ 73 การเสี่ยงทายด้วยไม้แตรว

สำหรับที่ใช้สำหรับถวาย "โองมู่"

สำหรับที่ใช้สำหรับถวายโองมู่ได้แก่ เหล้าโรง อาหารคาวหวาน ดอกไม้ ธูปเทียน หากชาวแสก จัดพิธีใดขึ้นก็ต้องบอกกล่าวแก่โองมู่ก่อน เชื่อกันว่า หากไม่บอกกล่าวให้โองมู่ทราบก่อนชาวแสกผู้นั้นจะต้องมีอันเป็นไป (ในการประกอบอาหารสำหรับถวาย โองมู่ นั้น จะไม่มีการชิมรสชาติก่อนเป็นอันขาด)

ภาพที่ 74 สำหรับอาหารคาวหวานที่ใช้สังเวยโองมู่

5. พิธีบวงสรวง “โองมู่” โดย การแสดงแสงเต็นสาก

ในสมัยก่อนการเต้นสากของชาวแสก ถือว่าเป็นการเล่นประจำเฉพาะพิธีบวงสรวง “โองมู่” ในวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ชาวแสก เรียกว่า “พิธี-กิน-เตด-เดน” จะมีการแสดง “แสงเต็นสากถวายโองมู่” ขั้นตอนนี้จะไม่เหมือนกับที่อื่น ๆ ชาวบ้านไทยแสกจะเริ่มพิธีกรรมแสงเต็นสาก เพื่อเป็นการบวงสรวงถวาย “โองมู่” เป็นการเซ่นไหว้และชมการแสดงแสงเต็นสากไปด้วย โดยชาวไทยแสก มีการเต้นสากเป็นจังหวะเร็วบ้าง ช้าบ้าง เพื่อเป็นการหยอกเย้ากัน ผู้ที่ร่วมพิธีก็จะทำการปรบมือให้เข้ากับ จังหวะของการกระทบไม้ไปด้วย (การแสดงแสงเต็นสากรอบที่ 1)

พิธีต่อไป เมื่อเห็นว่านานพอสมควรแล้ว “กวนจั่ว” ก็จะทำพิธีเสี่ยงทาย “โองมู่” ว่าอ้มหรือยังโดยการโยนไม้เตรว ถ้าหงายเหมือนกันหรือคว่ำเหมือนกันแสดงว่ายังไม่อ้ม การแสดงแสงเต็นสากก็ต้องแสดงต่อไปอีกประมาณ 5-10 นาที ถ้าทำพิธีเสี่ยงทายแล้วไม้เตรวคว่ำ 1 อัน หงาย 1 อัน แสดงว่าอ้มแล้วจากพิธีการเสี่ยงทาย ส่วนมากโยนไม้เตรวครั้งเดียวก็เสี่ยงทายว่า “โองมู่” อ้มแล้วไม่เคยเกิน 2 ครั้ง

เมื่อ “โองมู่” สั่งเวยอาหารอ้มแล้ว “กวนจั่ว” ก็จะถอยอาหารนั้นออกมา โดยให้ชาวไทยแสกช่วยกันนำอาหารบางอย่างที่ท่านสั่งเวยแล้วนำมาปรุงรสใหม่ เมื่อเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็จ้มนำมาจัดเป็นสำรับเป็นชุด ๆ ให้ชาวไทยแสกทุก ๆ คนได้รับประทานอาหารร่วมกัน และให้ทุก ๆ คน ที่มาร่วมพิธีในงานร่วมกันทำพิธีบวงสรวงแสดงแสงเต็นสากในรอบที่ 2 ร่วมกัน อีกครั้ง

องค์ประกอบในการแสดง “แสงเต็นสาก” มีดังนี้

1. ไม้ประกอบทำเป็นจังหวะมี

1.1 ไม้สาก มีลักษณะตรงยาวประมาณ 2 เมตร ใช้เคาะจังหวะประมาณ 5-6 คู่ การวางไม้ สากจะจัดเป็นช่วง ๆ ห่างกันประมาณ 50 เซนติเมตร ต่อ 1 คู่

1.2 ไม้รองพื้นสาก มีขนาดใหญ่และยาวกว่าไม้สากมี 1 คู่ ขนาดกว้างยาวเท่ากัน ยาวประมาณ 5-7 เมตร สำหรับเป็นฐานรองไม้สาก

ภาพที่ 75 ลักษณะของไม้สากและไม้รองพื้นสากของ “แสงเต็นสาก”

2. จังหวะการตีสาก

สมัยโบราณในการเคาะจังหวะจะใช้ไม้สากตำข้าวไม่มีการเตรียมจับไม้สากมาเคาะเป็นจังหวะได้เลยปัจจุบันจังหวะการตีสาก จะมีหลายจังหวะด้วยกัน หากคนตีสากไม่เป็นและเต้นสากไม่เป็น หรือ เต้นไม่ถูกจังหวะ ไม้สากก็จะตีกระทบขาคนที่เต้น ให้เกิดการเจ็บปวดได้ จะไม่เหมือนกับรำลาวกระทบไม้ เพราะต้องฝึกและต้องใช้เวลาานพอสมควรซึ่งยากนักจะมีคนตีและเต้นได้เหมือน ชาวแสก เพราะจังหวะเร็วก็เร็วมาก ถ้าไม่ฝึกจนชำนาญ จะไม่สามารถเต้นได้ มิใช่ว่าจะมนไปแสดงได้ตลอดไปก่อนที่จะนำไปแสดงที่อื่น จะต้องทำพิธีขออนุญาต “โองมู่” ขออนุญาตแล้วจึงนำไปแสดงเต้นสากไปแสดงโดยไม่ได้ขออนุญาตก็จะมีเหตุให้มีอันเป็นไป เช่น ทำให้เจ็บไข้ไม่สบายโดยหาสาเหตุไม่ได้ ดังนั้นก่อนที่จะนำการแสดงเต้นสากไปแสดงที่อื่นให้ “กวนจ๋า” ไปขออนุญาต จาก “โองมู่” ก่อน สิ่งที่จะนำไปขออนุญาต โดย “กวนจ๋า” จะทำการเสี่ยงทาย ถ้า “โองมู่” ขออนุญาตจึงไปแสดงได้

ภาพที่ 76 จังหวะการตีสาก

3. ดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะ

ส่วนมากเป็นดนตรีพื้นบ้าน มีกลองใหญ่ กลองเล็ก ฆ้องเล็ก พังฮาด (มีลักษณะคล้ายฆ้องตรงกลางจะนูนเป็นวงกลม) ฉิ่ง ฉาบผู้ให้จังหวะส่วนมากจะเป็นผู้ชาย

ภาพที่ 77 ดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะ

4. ผู้แสดง “แสดเต้นสาก”

4.1 ผู้ทำหน้าที่เคาะไม้สาก จะนั่งตรงข้าม จับคู่กันประมาณ 5 ถึง 7 คู่ แล้วแต่ความยาวของไม้ร้องไม้สากจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้

4.2 ผู้เต้น จะทำท่าเต้นคล้าย ๆ ระลาภกระทบไม้แต่จังหวะการเต้นจะเร็วกว่ามาก จะมีทั้งเต้นเดี่ยว เต้นเป็นคู่ มีจังหวะช้า จังหวะเร็ว ผู้เต้นจะมีทั้งชายและหญิง

4.3 ผู้ร้องเนื้อเพลงภาษาแล้ว ประกอบดนตรีจะเป็นผู้หญิงหรือชายก็ได้

ภาพที่ 78 ดนตรีที่ใช้ประกอบจังหวะของ “แสดเต้นสาก”

5. เครื่องแต่งกายในการแสดงสาก

ผู้ชายเสื้อดำแขนสั้น ผ้ายอมหม้อสีคราม เสื้อคอกลมติดกระดุมด้านหน้ากางเกงขาก๊วย หรือขาครึ่งท่อ ผ้าคาดเอว เป็นผ้าขาวม้า เป็นลายตะล่องสีแดงส่วนผ้าพาดบ่า ใช้ผ้าสีแดงล้วน

ผู้หญิงเสื้อแขนยาวสีดำ ผ่าอก ติดกระดุมด้านหน้า ผ่าถุงสีดำมีเชิงที่ปลายผ้าถุง ผ่าถุงยาวกรอมเท้า ผ้าคาดเอวนิยมเป็นผ้าลายเดียวกันกับลายเชิงผ้าถุงผ้าเปียงซ้าย นิยมใช้ผ้าสีแดง นิยมใส่ตุ้มหู กำไลขา และสร้อยขนา และสร้อยคอผมนิยมไว้ผมยาวเกล้ารัศมี

ภาพที่ 79 ลักษณะการแต่งกายของ “แสดเต้นสาก”

6. เพลงร้องประกอบจังหวะการเต้นสาก เนื้อเพลงจะเป็นเพลงภาษาสแกน

เพลงโรมได้แรก (รวมกันเกิดแสดง)

แต่โหม่ไทแรก เทวแซกฮุ่นแต่แดนไตร อยู่บันไทป่องโฮง่า ไร่่วนเงา
(แต่ก่อนไทแรก) (อพยพแต่แดนไกล) (อยู่ดินไทยได้ร่มไทรพระบารมี)
ประเพณีเคยมีแซกสากถ่วยเจ้า หลังถ่อเอว แซกสากอวดถ่วยเห่หอม
(ประเพณีเคยมีเต้นสากถ่วยเจ้า) (จึงขอเอา) (เต้นสากถ่วยให้ชม)
โปะไฟโซยเสาะ ถ่อพันเทียนรูปบรอกใหม่หอมเถราไหล่องค์หั่วเจ้าจอม
(ไม่สวยขอภักย์) (เอาดอกไม้ต่างรูปเทียน) (น้อมกราบไหว้องค์ท่านเจ้าจอม)
เคียกกุ๊กกรูรานข้าถ่อรอบน้อม แหละถ่อยอม พลชีพชื้อเผ่าแรกไท
(ศึกเสื่อกรูรานเราขอปกป้อง) (และขอยอม) (พลชีพรักษาเผ่าแรกไว้)
โรมกินเฮาหนาแรกโรม ตั้งแต่โฮงย่านำเผ่าฝึกหลาย ห้ามแทรกหรือถ้วนบักหน้อย
(รวมกันเข้าไว้ชาวแรก) (ตั้งต้นปูย่านำเผ่ายากเชิญ) (ข้ามห้วยเขาป่าใหญ่หน้อย)
ลอดหล้าลอดปราย กว้างตั้งเพียงไค อยู่ไคไค่นหล้าลำพัน
(แทบล้มแทบตาย) (กว่าจะตั้งเมืองได้) (คงอยู่ได้แสนยากลำเค็ญ)
โรมแรกเตร้อไตรพันสายลั่นไคเดียวกิน โปะชื้อลั่น ภาษาประเพณีนั้น
(รวมแรกไกลไกลเป็นสายเลื้อยเส้นเดียวกัน) (ถ้าไม่รักษา) (ภาษาประเพณีไทแรกนั้นจะสูญสิ้น)
ถ่อเทวาโซยหรัक्षाชื้อเผ่าแรกมัน อยู่สุขสำราญเบ่งบานอยู่ไคโลกา
(ขอเทวา ช่วยรักษาเผ่าแรกให้คงมั่น) (อยู่สุขสำราญเบ่งบานอยู่ไคโลกาเบ่งบานอยู่ไคโลกา)
(เบ่งบานอยู่ไคประเทศไทยตลอดไป)

ภาพที่ 80 ลักษณะการละเล่น “สแกนสาก”

ภาพที่ 81 ประกอบการบรรยายแสดงสแกนสาก

ภาพที่ 82 ประกอบการบรรยายแสดงแสงต้นสาก

6. พิธีสะเดาะเคราะห์

จะทำเมื่อเจ็บป่วยมีกลางร้ายและฝันร้าย เป็นการส่งเคราะห์ไปจากตัว จะได้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยมีหมอสะเดาะเคราะห์ ทำหน้าที่สวดพรทอเป็นพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่สวด

อุปกรณ์ประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์

ทำกระทง สี่เหลี่ยมทำด้วยเปลือกกล้วย สามารถวางร่อนน้ำได้ทำธงเท่ากับอายุของคนสะเดาะเคราะห์ปักประดับที่กระทงสี่เหลี่ยม หรือวางนอนไว้ในกระทง ถ้าจำนวนมากเครื่องบูชาประกอบด้วย ข้าวดำ ข้าวขาว ข้าวแดง อาหารหวาน อาหารคาว รวมทั้งน้ำให้จัดครบเก้าอย่างวาดหุ่นตัดเป็นรูปหุ่นโดยใช้เปลือกกล้วยเป็นสัญลักษณ์แทนคน ที่สะเดาะเคราะห์ในกระทงอาจมีเงินหรือสิ่งของที่แทนสัญลักษณ์ของผู้สะเดาะเคราะห์ เช่นของใช้เล็กน้อยๆ และที่ขาดไม่ได้คือฝ้ายผูกข้อมือ ฝ้ายทำพิธีโค้งพันรอบๆ กระทง พิธีจุดธูปเทียนหอมสวดจะเป็นผู้สวด และทำพิธีบางครั้งมีการระพรมน้ำมันต์

7. การแสดงบั้งขึ้นในพิธีงานศพ

เป็นการละเล่นของชาวไทยแสกในขณะที่กำลังเผาศพอุปกรณ์ มี ไม้ไผ่สามปล้องที่เป็นไม้ร่อน ไม้คาน หามศพ ถ่านเผาศพสามก้อน คีบใส่ในปล้องไม้ไผ่มีหมอบลูกเสก 1 คน คนที่ทำพิธีปลุกเสกแล้วให้ผู้ชายสองคนบั้งไม้ไผ่ลง ถ้าดวงไม่สมพงษ์กัน บั้งไม้ไผ่จะตันไม่ขึ้น ต้องเปลี่ยนคูใหม่ถ้าดวงสมพงษ์กันแล้วให้หมอบลูกเสกอีกครั้ง จึงจะสามารถตันบั้งไม้ไผ่ขึ้นพร้อมกันได้

8. พิธีล่องช่วง (พิธีลงช่วง)

เป็นพิธีที่หนุ่มชาวไทแสกนิยมรวมกลุ่มกัน ในเวลาเย็นหรือเวลาพลบค่ำ รวมกลุ่มกัน ยกเป็นขบวน มีการร้องรำทำเพลงไปบ้านสาวชาวไทแสกที่หมายปอง อุปกรณ์ดนตรีที่ใช้ประกอบในการร่วมขบวนประกอบไปด้วย กลองเลง ร้องฉิ่ง เพื่อไปจีบสาวที่กำลังทำงานบ้าน หลังจากที่ได้รับประทานอาหารเย็นเสร็จ เช่น สาว ๆ อาจจะนั่ง เช่น ฝ้าย นั่งตำหูก นั่งติดฝ้าย ตักข้าว หรือทำงานบ้านอื่น ๆ หนุ่มชาวไทแสก อาจจะมาช่วยสาวสาวทำงานเมื่อเวลาพอสมควรก็จะพากันกลับบ้าน พิธีลงช่วงนี้หนุ่มสาวมักจะรวมกัน เทศกาลงานพิธีบุญต่าง ๆ จะมีประเพณีการ สร้างตูปหรือที่ปักข้าวคราว ให้สาว ๆ ที่อยู่ต่างบ้านหรือหมู่บ้านเดียวกันมานั่งพักผ่อน พักนอนแล้วหนุ่ม ๆ ชาวไทแสก ก็จะพากันลงช่วง ตีกลองเลงร้องจะรำทำเพลง และตูปเพื่อไปจีบสาว ส่วนมากจะมีการก่อกองไฟ และจุดขี้ไต้ขณะนั่งจีบสาว

9. พิธีเหลียงมาง หรือพิธีเลี้ยงผี

การจัดการทำพิธีนี้ขึ้นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข ยึดถือกันมาแต่โบราณกาล ผู้ประกอบพิธีกรรม คือคุณยายเถิม ซึ่งเป็นผู้สืบทอดประเพณีนี้มาจากบรรพบุรุษ และเชื่อกันว่า ถ้าไม่ทำพิธีนี้จะมีอันเป็นไป การทำพิธีเริ่มในเดือน 4 ขึ้น 4 ค่ำ

เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมได้แก่ มะพร้าวอ่อน 2 ลูก บายศรี 1 คู่ อาหารหวานได้แก่น้ำตาล ขนมหล้าขาว 1 ขวด เงิน 12 บาท (ค่าคาย) ไช้ไก่ 1 ฟอง ข้าวสาร เทียน ดอกไม้ และฝ้าย 1 ม้วน พันไว้รอบ ๆ ถ้วย

เริ่มพิธีกรรมโดยเชิญ เจ้าหมื่นหัวดอนมาเข้าทรง ขณะเข้าทรงจะมีการฟ้อนจ้าว (ดาบโบราณ) เล่นน้ำ เล่นแข่งเรือ (เรือก๊ีบ) ผู้ที่ใกล้ชิดหรือญาติพี่น้องสามารถสอบถามเรื่องราวที่อยากรู้ เรื่องต้องตัดสินใจหลังแข่งเรือก๊ีบเจ้าหมื่นหัวดอนจะออกจากร่างทรง

10. พิธีก๊ีบบร่งไหม้ถั่ว (พิธีสงกรานต์)

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 จะพร้อมกันที่วัดทำพิธีอัญเชิญพระพุทธรูป 5 องค์ ลงสร้างที่อุปสงค์เวลา 12.00 น. ทุกคนจัดน้ำหอมใส่ลงขันเพื่อมาสงโดยเทลงที่รางไม้เป็นรูปพญานาค กล่าวอธิษฐานตามใจชอบต่อนั้นก็เล่นสาดน้ำกันระหว่างหนุ่มสาว และได้นิมนต์พระสงฆ์สามเณร ลงมานั่งที่เก้าอี้ ชาวบ้านจะสงน้ำที่มีพระสงฆ์ และบางทีก็เทสงท่านทั้งตัวไปเลย (จัดสงให้ได้ 15 วัน)

เวลา 15.00 น. กลุ่มหนุ่มสาวเด็กพากันไปเก็บดอกไม้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติเช่นดอกมันปลา ดอกคูณ ดอกกาเกเลา ดอกสะหม้ง รูปขบวนจะตีกลองร้องรำทำเพลงไปด้วยโดยมีสามเณรนำหน้าไปเก็บดอกไม้ป่ามาคนละกำมือทุกคน พอสมควรแล้วก็นำไปเหน็บไว้รอบตาข่ายหอสง และวางไว้ตรงหน้าพระพุทธรูปเป็นกองใหญ่ กราบ 3 หน อธิษฐาน และพากันกลับ บางครั้งมีการเล่นสนุกสนานหยอกล้อกันระหว่างหนุ่มสาว เช่น เล่นโคลนแข่งขันเป็นเสาที่ทาด้วยโคลนใครปืนได้สูง และอยู่ที่เสานานจะเป็นผู้ชนะตอนเย็นก็จะมาเที่ยวงานวัด ตามที่มีบุญประจำปีในวันสงกรานต์ส่วนมากมักจะเป็นร่าง หรือชมการละเล่นต่าง ๆ

11. พิธีผูกเสี่ยว (โลกก่อนกัน)

จากความรักใคร่ชอบพอ หรือมีความเข้าใจกันได้หลาย ๆ ด้านหรือถูกชะตากันในเพศเดียวกัน หรือต่างเพศกันหรือบางกรณีอาจเกิดจากการเที่ยวในเทศกาลต่าง ๆ เกิดความเข้าใจผิดกัน ทะเลาะชกต่อย ตีกัน เมื่อปรับความเข้าใจกันได้ และเกิดถูกชะตากันก็ผูกเสี่ยวกัน โดยจัดฝ่ายผูกแขน แล้วทำพิธีต่อหน้า ผู้ใหญ่สาบานกันว่าไม่ทะเลาะกันอีกต่อไป หรือจัดพิธีให้ใหญ่ขึ้นโดย ทำพิธีสู่ขวัญ มีญาติพี่น้องแขก มาเป็น พยาน อุปกรณ์ประกอบการบายศรีดังนี้ เหล้าขาว ไก่ต้ม ฝ้าย หมากพลู พริก ขนมนมมะเขือข้าวเหนียว เมื่อทำพิธีผูกเสี่ยวเสร็จแล้วก็จะมีการฉลองโดยร่วมกันดื่มเหล้า ร้องนำ ทำเพลงโดยตีกลองเป่าแคนเป็นที่ สนุกสนาน

ความเชื่อ

ชาวแสมชนับถือ "ผี" แบบชาวอีสานทั่วไป จะมีพิเศษก็ตรงจะसानตะก้ำด้วยไม้ไผ่ ซ่อนไว้หรือซุกไว้ใน มุมใดมุมหนึ่งของบ้าน เพื่อให้ผีได้มาพักอาศัยอยู่ในนั้น เวลาเจ็บป่วยก็จะมีหมอเหยามาทำพิธีคล้ายกับ "รำบอบผีฟ้า" หรือ "รำผีฟ้า" และรักษากับสมุนไพร ปัจจุบันชาวแสมก็ดำเนินชีวิตเหมือนชาวอีสาน

ความศรัทธาในเรื่องภูติผีวิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ความนับถือโองมู เป็นผีบรรพบุรุษ มีวิญญาณ ศักดิ์สิทธิ์ที่สิ่งสถิตย์อยู่ที่ศาลเจ้าเดนหวังโอง

ศาสนา

คนในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ

อาชีพหลัก

- 1) การประมง หาปลา และอุปกรณ์ในการจับปลา เรือสมัยก่อนเป็นเรือคอก (เรือมุด) แห, มอง, โต้่ง , นาม ขา, โคน, เบ็ดเผือก, ปั้งเก็น, ตุ่ม, ไซ, สุ่ม, ฝิ่นอย, หลวง, แหว, แงบ (ไซกบ)
- 2) การเกษตร ทำนา, ทำไร่, ทำสวน, ปลูกข้าว, ข้าวโพด, ดอกไม้, (ดาวเรือง, บานชื่น, บานไม่รู้โรย) ทำสวน ผสมมาแต่โบราณมีกล้วย, อ้อย, มะม่วง, มะปราง, กระท้อน, ขนุน, มะพร้าว, มะเฟือง, มะเขือ, พริก, ถั่วฝักยาว, ผักกาด, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศ, ลูกเดือย, ถั่วลิ้นเตา, มะนาว ฯลฯ
- 3) หัตถกรรม การทอผ้า ส่วนมากใช้ในครัวเรือน ทอเล็ก ๆ น้อยๆ
- 4) เครื่องจักรสาน ทุคุ, กระบุง, กระติบข้าว, กระด้ง, เเชิง, ช้อง, กะปอม (ตักน้ำ), ไซตักปลา, ตะกร้า, ฝารัด ตะตะ
- 5) อื่น ๆ ได้แก่ ร่อนทองบริเวณริมหาดหมู่บ้าน และทำลวดลายเครื่องเงินเครื่องทอง ผลิตภัณฑ์แฮใช้ และมายทำปูนกินหมาก(เอาหินจากฝั่งลาวมาเผา)

ความเป็นอยู่ของชาวแสม

เนื่องจากพื้นที่ติดริมฝั่งแม่น้ำโขง คือ อาชีพจับปลา ซึ่งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้ชุมชน การเลี้ยงปลา ในกระชัง โดยได้ปลาเล็กจากธรรมชาติ และปลาเศรษฐกิจมาเลี้ยง การทำเกษตรอินทรีย์บริเวณริมฝั่งลำน้ำโขง จะมีการปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

ภาพที่ 83 สภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยแสก

เอกลักษณ์ชนเผ่าไทยแสก

ด้านประวัติศาสตร์ พบว่าชาวไทยแสก เป็นชนเผ่าพื้นเมืองจำพวกข่า มีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อยู่กลุ่มตระกูลภาษาไท-กะได ซึ่งมีประวัติ ความเป็นมาที่ชัดเจนและสามารถจัดทำเป็นตำนานชาวเผ่าไทยแสกไว้เป็นข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านชาติพันธุ์ของชนเผ่าการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวตามสายธารแห่งภาษาไท-กะไดด้านตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนพบว่า เป็นชุมชนที่มีชัยภูมิที่หาที่อื่นเปรียบเทียบกับไม่ได้ คือมีทั้งความสวยงามจากลำน้ำโขงริมฝั่งปลูกดอกไม้ประดับ รวมทั้งการทำเกษตรอินทรีย์ การทำประมง การคมนาคมทางน้ำ มีเกาะกลางลำน้ำโขง ซึ่ง 6 เป็นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งยังอุดมสมบูรณ์ หากมีการเจรจาระดับท้องถิ่นคาดว่าจะสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านได้ในระดับท้องถิ่นด้านการปกครอง พบว่า ซอยต่าง ๆ ในบ้านอาจสามารถ จะมีตำนานความเป็นมา ซึ่งล้วนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์นั้นไว้จนทุกวันนี้ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องราวที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รวมทั้งบ้านเรือนที่อยู่ในแต่ละซอย จะช่วยกันรักษาความสะอาดภายในซอยของตนเอง ทำให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ น่าศึกษา ดังเช่น

ซอยแดนสำราญ เพราะอยู่ติดเขตแดนบ้านสำราญ เดิมชื่อ ซอยพิชิตชายแดน เนื่องจากเคยเป็นที่ตั้งปืนใหญ่ ขุนพิชิตต่อสู้ในสงครามกรณีพิพาทอินโดจีนซอยพิทักษ์ชายแดน เดิมชื่อ ซอยผจญปัจจามิตร เนื่องจากเป็น บุคคลสำคัญที่ตั้งเมืองคนหนึ่ง คือ ขุนผจญปัจจามิตรซอยเทพารักษ์ ตั้งให้คล้องจองกับ “หอคุน” คือ “เดน” และเป็นที่ตั้งศาลหัวโงมู๋ ซอยบรมหายโสภ เป็นสถานที่ตั้งหมู่บ้านครั้งแรก เดิมชื่อป่าหายโสภ ซอยบุตรดี ปฐม เจ้าเมืององค์แรกที่ตั้งเมือง คือ ท้าวค่านบุตดี ซอยมงคลบุรี ตั้งเพื่อเกียรติแก่หมู่บ้านที่ได้เป็นเมือง ซอย พิทักษ์ประชาชน ชื่อขุนพิทักษ์ประชาชนอาศัยอยู่ชื่อนี้และดำรงตำแหน่งอุปราช (ผู้ช่วย) ซอยชานนุรักษ์ ชื่อ ขุนชานนุรักษ์อาศัยอยู่ชื่อนี้ และดำรงตำแหน่งเป็นอุปราช (อุปฮาด) ซอยเอกอาษา ชื่อเจ้าเมืองอาจสามารถ คือ หลวงเอกอาษา อาศัยอยู่ที่ชื่อนี้ ซอยหลักเมือง ชาวแสนับถือหลักเมือง (ผี) ที่ชื่อนี้ ด้านวัฒนธรรมชนเผ่า วัฒนธรรมชนเผ่าด้านภาษา พบว่าชนเผ่าไทยแสก เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จำพวกข่า มีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะ ซึ่งเป็นภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน ภาษาพูดของชนเผ่าไทยแสกมีลักษณะเฉพาะที่มีเสน่ห์น่าสนใจ นับว่า เป็นจุดเด่นอีกอย่างหนึ่งทางด้านวัฒนธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการจัดการการท่องเที่ยวด้านภาษา ซึ่งสามารถทำเป็นหลักสูตรสอนภาษาให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ อาจจะเป็นภาษาไทยแสกเพื่อการสื่อสาร วัฒนธรรม

ด้านพิธีกรรม พบว่า ชนเผ่าไทยแสกมีพิธีกรรมที่มากมาย ซึ่งแต่ละพิธีกรรมสามารถบันทึกแยกเป็น แต่ละประเภท เพื่อเป็นข้อมูลไว้สนับสนุนการท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเลือกศึกษาแต่ละพิธีกรรม ตามความสนใจของแต่ละคน ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวแบบทางเลือก ซึ่งสามารถจัดโดยชุมชนไทยแสก เช่น พิธีกินเตตเดน โดยมีความเชื่อ ความศรัทธาในเรื่องภูตผีวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่เชื่อว่าดวงวิญญาณเหล่านั้นยังคงทำหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองเหตุเภทภัย ต่าง ๆ ให้แก่สังคมและคอยดูแลสังคมให้ดำรงอยู่อย่างสงบสุข ผีบรรพบุรุษที่ชาวไทยแสกบ้านอาจสามารถให้ความนับถือ โองมู๋ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องภูตผี วิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ศาลเจ้าเดนหัวโองมู๋ เชื่อว่าดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษเหล่านี้สามารถติดต่อกับมนุษย์ได้โดยผ่านการสื่อสารกับกวนจี้ ซึ่งทำหน้าที่สื่อกลางระหว่างผีบรรพบุรุษกับมนุษย์ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณโองมู๋ มีความสำคัญ 7 และมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวไทยแสก บ้านอาจสามารถเป็นอย่างมาก ในทุกปีชาวไทยแสก บ้านอาจสามารถจะแสดง “การเต้นสาก” เพื่อบวงสรวง โองมู๋ วันตรุษแสกทางภาษาแสกเรียกว่า “กินเตต” หรือ พิธีกินเตตเดน ชาวบ้านก็จะมาร่วมพิธีและเต้นสากบวงสรวงโองมู๋ พิธีเหลียงมาง หรือพิธีเหลียงผี เป็นพิธีกรรมที่ทำขึ้นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข ยึดถือกันมาแต่โบราณกาล โดยมีคุณยายเถิม หาวัง ซึ่งเป็นผู้สืบทอดประเพณีนี้มาจากบรรพบุรุษ และเชื่อว่า ถ้าไม่ทำพิธีนี้ก็จะมอันเป็นไป

การทำพิธีเริ่มในเดือน 4 ขึ้น 4 ค่ำ พิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นพิธีกรรมที่ทำขึ้นเมื่อเจ็บป่วย มีลากร้ายและฝันร้าย เป็นการส่งเคราะห์ออกไปจากตัว จะได้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยมีหมอสะเดาะเคราะห์ ทำหน้าที่สวดหรือเป็นพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่สวด โดยมีอุปกรณ์ประกอบพิธี คือ กระทงส์เหลียม ทำด้วยกาบกล้วย (เปลือกต้นกล้วย) สามารถวางลอยน้ำได้ ทำธงเท่ากับอายุของคนสะเดาะเคราะห์ ปักประดับที่ กระทงส์เหลียม หรือวางนอนไว้ในกระทงส์ถ้าจำนวนมาก เครื่องบูชา ประกอบด้วยอาหารหวาน ได้แก่ ข้าวดำ ข้าวขาว ข้าวแดง (ข้าวเหนียวคลุกน้ำตาล) และอาหารคาว รวมทั้งน้ำให้จัดให้ครบถ้วน วาดหุ่นตัดเป็นรูปหุ่น โดยใช้กากกล้วย (เปลือกต้นกล้วย) เป็นสัญลักษณ์แทนคนที่สะเดาะเคราะห์ ในกระทงส์อาจมีเงินหรือสิ่งของที่แทนสัญลักษณ์ของผู้สะเดาะเคราะห์ เช่น ของใช้เล็กน้อย ๆ และที่ขาดไม่ได้ คือ ฝ้ายผูกข้อมือ ฝ้ายทำพิธีโค้งพันรอบ ๆ กระทง พิธีจุดเทียน หมอสวดจะเป็นผู้สวดและบางครั้งมีการประพรมน้ำมันตัววัฒนธรรมด้านละเล่น พบว่าชุมชนไทยแสกมีละเล่นที่ยังคงอนุรักษ์อย่างหลากหลาย ซึ่งแต่ละอย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของไทยแสกเท่านั้น ซึ่งเป็นการละเล่นที่สามารถนำมาดูที่ชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถแห่งเดียว นับว่าเป็นชุมชนที่มี

เอกลักษณ์ท้องถิ่นที่เป็นจุดเด่น สามารถนำมาเสนอเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังเช่น *แสกเต็นสาก* ในสมัยก่อนการเต้นสากของชาวไทยแสก ถือว่าเป็นการละเล่นประจำเฉพาะพิธีบวงสรวง “โองมู่” ในวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ชาวไทยแสก เรียกว่า พิธีกินเตตเดน” จะมีการแสดง “แสกเต็นสาก ถวายโองมู่” โดยใช้ไม้สากตีกระทบกันเป็นจังหวะ ไม้สากที่ใช้ตีในการเต้นสาก คือ ไม้สากที่เป็นสากดำข้าวในสมัยโบราณ แต่ขนาดยาวกว่า ตรงกลางเรียวเล็ก ไม้รองพื้นสากจะใช้ไม้อะโรรองก่อนก็ได้ มีจำนวน 1 คู่ ขอให้ มีขนาดเท่ากัน

หมากโอหล่าง เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของเด็กในพื้นที่จังหวัดนครพนม แต่ในปัจจุบัน กำลังจะเลือนหายไปจากความทรงจำแล้ว เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด เพราะสิ่งของเครื่องเล่นต่าง ๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย จะหลงเหลือการละเล่น “หมากโอหล่าง” อยู่เฉพาะท้องถิ่นที่ห่างไกลจากตัวเมืองเท่านั้น เช่น บ้านอาจสามารถ การละเล่นหมากโอหล่างเป็นการใช้ภูมิปัญญาของผู้ปกครองที่คิดหา กิจกรรมการเล่นให้แก่ลูกหลานเล่นอยู่บ้าน ไม่เที่ยวชุกชนไปที่อื่น ซึ่งจะทำให้การดูแลลำบาก เพราะพ่อแม่ต่าง ก็ไปทำไร่นา ต้องปล่อยให้ลูก ๆ อยู่บ้าน โดยการดูแลของพี่ ๆ ที่พอจะดูแลน้อง ๆ ได้ พี่ ๆ ก็จะพาน้องเล่น “หมากโอหล่าง” นั่งอยู่กันที่ บางทีเล่นกันเพลินจนถึงครึ่งวันก็มี ทำให้เด็ก ๆ ไม่หนีไปไหนบั้งขึ้น เป็นการละเล่นของกลุ่มชายหนุ่มที่ใช้เล่นกันในขณะที่เฝ้าศพ ซึ่งนับเป็นการละเล่นที่แปลก น่าศึกษามีคติธรรม หรือข้อคิดอะไรแฝงไว้ อุปกรณ์การเล่นก็จะหาจากงานศพนั่นเองแรกเริ่มทีเดียวจะต้องหาไม้ไผ่สดที่มีปล้องยาว และใหญ่ไล่เลี่ยกับโคนยาว 2 ปล้อง ตัดให้เรียบแล้วทาสีให้ 8 กลวงเพียงด้านเดียว เมื่อได้ไม้ไผ่แล้ว ผู้ เล่นจะหยิบเอาถ่านจากบริเวณที่เผาศพมาอีกจำนวน 7 ก้อน (ถ่านที่ดับแล้ว) จากนั้นให้คนสองคนจับปล้องไม้ ไผ่ไว้คนละด้าน โดยหันด้านที่กลวงขึ้นบนในแนวตั้ง 90 องศาส่วนผู้เล่นอีกคนหนึ่งจะยืนอยู่ใกล้ ๆ และเริ่ม บริกรรมคาถาเป็นภาษาแสกเสียงพึมพำโดยมากจะเป็นผู้อยู่ในวัยอาวโส (ปัจจุบันคงเหลือเพียงนายประสิทธิ์ ราชสัย เท่านั้นที่บริกรรมคาถาได้) ส่วนสองคนที่จับปล้องไม้ไผ่จะไม่ใช้คนหนุ่ม ๆ ก็ได้ พอบริกรรมคาถาได้สักครู่ เขาจะหยิบเอาถ่านไฟที่หยิบออกมาจากเตาเผาศพ หยิบใส่ลงไปในปล้องไม้ไผ่ด้านบนที่ทาสีให้กลวงที่ละ ก้อน ถ่านไฟนั้นค้างอยู่ในปล้องไม้ไผ่นั้นเองซึ่งในขณะที่แสดงปล้องไม้ไผ่ที่สองคนจับอยู่ ด้านล่างจะอยู่สูงจาก พื้นดินประมาณ 2 ฟุต หันโคนปล้องไม้ไผ่ปล้องนั้นจะมีปลั่งเหมือนมีอะไรเข้าไปอยู่ข้างใน และพยายามจะพุ่งขึ้น ไปข้างบน คนสองคนที่จับไว้จะต้องคอยดึงเอาไว้ให้อยู่ คือ พยายามกดลงดิน ต่อให้ออกแรงจนสุดแรงเกิดก็กด เอาไว้ไม่อยู่ บางรายจนเท้าลอยขึ้นไปพื้นดินสูงขึ้นเป็นคืบเป็นศอกไปทีเดียว เมื่อสองคนที่กดพยายามกดปล้อง ไม้ไผ่ให้ลงถึงดินแต่จากการบริกรรมคาถาของผู้แสดงรายแรก แล้วหยอดถ่านไฟลงไปในปล้องไม้ไผ่อีกปล้อง ไม้ ไผ่ก็จะลอยขึ้นอีก คนเล่นข้างเคียงที่มองดูแล้วไม่เชื่อจะเข้าร่วมวงเล่นด้วยก็ได้ ถึงจะกดอย่างไรปล้องไม้ไผ่ก็จะ พุ่งขึ้นทำเตี๋ย บางคนสู้แรงปล้องไม้ไผ่ไม่ไหวก็ขอเลิกเล่น การละเล่นนี้ผู้เล่นจะเหนื่อยมากในที่สุดก็จะขอเลิก เอาตัว ๆ เพราะเหนื่อย คนที่ไม่เหนื่อยคือคนที่บริกรรมคาถานั้นเอง *หมากยั่วสาว* เป็นการละเล่นของผู้ใหญ่ จะ เล่นกันเฉพาะในหมู่คนหนุ่มสาวที่ไปร่วมงานศพ

หมากเสียดพญา เป็นการละเล่นของผู้ใหญ่ จะเล่นกันเฉพาะในหมู่คนหนุ่มสาวที่ไปร่วมงานศพ *หมากข้าวติตมือ* เป็นการละเล่นของหนุ่มสาวที่มีข้อกำหนดให้เล่นเฉพาะงานศพโดยเฉพาะขณะที่ศพยังอยู่ใน บ้านเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นการเล่นที่สร้างความสนุกสนาน ประสานความสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาว และเป็นการ เล่นที่ช่วยลดความโศกเศร้าในงานศพได้บ้าง

หมากเลื้อกินหมู เป็นกิจกรรมการเล่นในงานศพ นิยมเล่นกันมากในหมู่ผู้ชายทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มี อุปกรณ์การเล่นคล้ายคลึงกับหมากฮอส คือ กระดานตาราง 16 ช่อง แต่ไม่มีการลงลายตามช่องเหมือนหมาก ฮอส และมีเบี้ยหรือหมากเสื่อ 4 ตัว หมู 12 ตัว *หมากคล้องช้าง* เป็นกิจกรรมการเล่นในหมู่คนหนุ่มสาวในงาน

ศพ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและหยอกล้อกันแซกที่มาร่วมงาน และช่วยสภาพแห่งความโศกเศร้าของเจ้าภาพ การเล่นนั้นจะแบ่งเป็นทีม ๆ ละ 2 คนขึ้นไป โดยแยกทีมชาย หญิง อุปกรณ์ในการเล่นประกอบด้วย ผ้าขาวม้า 1 ผืน หรืออาจใช้ผ้าอื่น ๆ แทนก็ได้ และปั่นข้าวเหนียว หรือผลไม้ต่าง ๆ ที่เป็นอาหารข้างได้ เช่น กล้วย แตงกวา เป็นต้นวัฒนธรรมด้านประเพณี ชุมชนไทยแสก บ้านอาจสามารถมีประเพณีแบบดั้งเดิมที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะเอาไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสามารถรวบรวมนำมาประยุกต์เพื่อจัดการการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้อยากมาศึกษา ดังเช่น

เดือนอ้าย มีพิธีทำบุญเข้ากรรม ที่เรียกว่า “ปริวาสกรรม” เมื่อออกพรรษาพระภิกษุสงฆ์ หลังจากรับกองกฐินแล้ว พระภิกษุสงฆ์ทุกรูปจะต้องทำพิธีเข้ากรรมเพื่อปลงอาบัติตามวิธีการของสงฆ์ สมาชิก 9 ชุมชนไทยแสกที่มีจิตใจอนุโมทนาในส่วนกุศลด้วย จึงประกอบพิธีบุญขึ้นเพื่อสงเคราะห์ในการอยู่กรรมของ พระภิกษุสงฆ์ให้ดำเนินการไปด้วยดีและได้บุญ ด้วยการถือศีล ฟังเทศน์และให้ทานถวายจตุปัจจัยต่าง ๆ กับผู้ถือศีลที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง สามารถจรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างถาวรได้

เดือนยี่ เป็นเดือนที่ชุมชนไทยแสกเกี่ยวข้าว และนวดข้าวเสร็จ ดังนั้นเพื่อเป็นสิริมงคลต่อพื้นที่บริเวณที่นวดข้าวเสร็จก่อนจะขึ้นยั้งฉาง ก็จะประกอบพิธีทำบุญ เรียกว่า “บุญประทายข้าวเปลือก” หรือ “บุญคูณลาน” ถ้าขึ้นข้าวขึ้นยั้งฉางแล้ว ชาวชุมชนไทยแสกจะทำบุญร่วมกันเรียกว่า “ทำบุญกลางบ้าน”

เดือนสาม มีประเพณีทำบุญข้าวจี จัดขึ้นในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ชาวบ้านจะนำ ข้าวปลา อาหารและเครื่องทานต่าง ๆ ไปถวายที่วัดเพื่อรับศีลฟังเทศน์ อาหารที่ถวายพระในวันนั้นจะมี ข้าวจี ออกหน้า และพิธีกินเตตเตน ถือเป็นประเพณีพิธีกรรมเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุพการี “โองมู” ที่ชาว ไทยแสกเคารพนับถือเป็นบรรพบุรุษของชาวไทยแสกและเป็นผู้มีพระคุณต่อลูกหลานรุ่นหลัง ๆ สืบต่อกันมา และหลังจากพิธีกินเตตเตน มีงานวันรวมใจไทยแสก โดยเป็นการร่วมชุมชนของชาวไทยแสกในพื้นที่ต่าง ๆ ของ เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และชาวไทยแสกในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปัจจุบัน นอกจากการร่วมของชาวไทยแสกแล้ว มีกิจกรรมการประกวดขอย ประกวดพูดภาษาแสก และการแข่งขันกีฬา พื้นที่เมืองต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมี พิธีเลี้ยงผี (พิธีเลี้ยงมวง) เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ให้ทุกคนในหมู่บ้านอยู่เย็น เป็นสุข ยึดถือกันมาแต่โบราณ โดยผู้ประกอบพิธีกรรม คือ คุณยายเดิม หาวังซึ่งเป็นผู้สืบทอดประเพณีนี้มา จากบรรพบุรุษ และเชื่อกันว่า ถ้าไม่ทำพิธีนี้ก็จะมียัน

เดือนสี่ - บุญพระเวส (บุญเทศน์มหาชาติ) ถือว่าเป็นมหากุศล เนื่องจากพระเวสสันดรก่อน จะได้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ได้สร้างกุศลด้วยการบริจาคทาน ช้าง ม้า ลูก เมีย จะสำเร็จมรรคผลตาม ประสงค์ พิธีการทำบุญพระเวสนี้กำหนดทำบุญ 3 วัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ วันแรกเป็นวันชุมนุมชาวไทยแสก และหมู่บ้านใกล้เคียง เพื่อเตรียมงานในด้านต่าง ๆ วันที่ 2 เป็นวันแห่ จะมีแห่พระเวส นางมัทรี กัณหาชาติ ด้วยกองบุญต่าง ๆ วันที่ 3 เป็นวันเทศน์มหาชาติ ตามพระมาลัยสูตรกล่าวไว้ว่า ถ้าใครอยากเกิดในศาสนาพระ ศรีอาริยมตไตร กำหนดให้ต้องฟังเทศน์พระเวสสันดรจนจบในวันเดียวจะเกิดอานิสงส์และเป็นสิริมงคลต่อ ตนเอง

เดือนห้า มีพิธีสงกรานต์ (พิธีก๊ีบร่อกใหม่ถ้วน) สมาชิกชุมชนไทยแสกจะพร้อมกันที่วัด ทำ พิธีอัญเชิญพระพุทธรูป 5 องค์ ลงสร้างที่อุปสงค์ เวลา 12.00 น. ทุกคนจัดน้ำหอมใส่ลงขันเพื่อมาสงฆ์ โดยเท ลงที่รางไม้เป็นรูปพญานาค กล่าวอธิษฐานตามใจชอบ ต่อจากนั้นจะเล่นสาดน้ำกันระหว่างหนุ่มสาว และได้ นิมนต์พระสงฆ์สามเณร ลงมานั่งที่เก้าอี้ ชาวบ้านจะสงฆ์น้ำที่มีพระสงฆ์ และบางที่ก็เทสงฆ์ท่านทั้งตัวไปเลย ต่อมาเวลา 15.00 น. กลุ่มหนุ่มสาวและเด็กพากันไปเก็บดอกไม้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ดอกมันปลา ดอกคูณ ดอกกากะเลา (ดอกปีบ) ดอกสะหม้ง รูปชบวนจะตีกลองร้องรำ ทำเพลงไปด้วยโดยมีสามเณรน้อยนำหน้าไป

เก็บดอกไม้ป่ามาคนละหนึ่งกำมือทุกคนพอสมควรแล้วก็นำไปเหน็บไว้รอบตาข่ายหอสรง และวางไว้ตรงหน้าพระพุทธรูปเป็นกองใหญ่ กราบ 3 ครั้งแล้วอธิษฐาน และพากันกลับ

เดือนหก มีประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีของชาวนครพนม โดยในตอนเช้าจะร่วมกันดับบาตรทำบุญ ตอนบ่ายมีการประกวดและแข่งขันขบวนแห่และแข่งจุดบั้งไฟ ในการจุดบั้งไฟนั้นเป็นการบวงสรวงบูชาเทวดาเพื่อขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ถ้าจุดแล้วบั้งไฟแตกตอนเริ่มต้นจะขึ้น แสดงว่าฝนจะ 10 แล้งต้นฤดู แตกตอนขึ้นได้กลางระยะทาง แสดงว่าฝนจะแล้งกลางฤดู ไม่แตกและขึ้นไปสูงแสดงว่าฝนในปีนี้จะสมบูรณ์ผลผลิตดีมาก ตอนกลางคืนมีพิธีทำบุญวันวิสาขบูชาฟังเทศน์และเวียนเทียน

เดือนเจ็ด มีประเพณีบุญซำชะ (บุญซำชะ) เป็นพิธีบวงสรวงมเหศักดิ์หลักเมือง เพื่อปัดรังควาน ขับไล่ภูติผีปีศาจ และเสนียดจัญไร ด้วยการถือศีลฟังธรรมให้ทาน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว และบันดาลให้บังเกิดความสุขสวัสดิ์แก่ตนเองในการประกอบอาชีพทำไร่ ทำนาได้ผลตลอดทั้งปี

เดือนแปด มีพิธีทำบุญเข้าพรรษา โดยจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 มีการหล่อเทียนพรรษาถวายพระพุทธรูปในโบสถ์ตลอดพรรษา และถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตน **พิธีแห่เม็ง** (ตระแครงสำหรับนั่ง, นอนของพระสงฆ์) โดยชาวไทยแสก จะนำตะแครงมาประดับด้วยกระดาษเงิน กระดาษทองเกาะลายสวยงาม แล้วบนตะแครงจะมีเครื่องอัฐบริขารของพระสงฆ์ ประกอบด้วย หมอน, มุ้ง, เครื่องใช้ยารักษาโรค เป็นการจัดตั้งกองบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษของตน แล้วนำไปแห่รอบวัดเพื่อนำถวายพระสงฆ์ **เดือนเก้า พิธีบุญข้าวประดับดิน** ในวันแรม 14 ค่ำ

เดือนเก้า ถือว่าเป็นวันที่ยมบาลปล่อยเปรตจากนรกออกมารับประทาน โดยการให้ทานด้วยอาหารการกิน ข้าวต้ม ขนม ดอกไม้ หมากพลู บุหรี่หรือด้วยใบตอง และนำไปวางตามฐานโบสถ์ โคนต้นไม้ ฐานเจดีย์ พื้นดิน และริมน้ำ ต้องวางห่อใบตองก่อนฟ้าสาง เพราะวันเปรตจากนรกจะต้องกลับก่อนเห็นแสงตะวัน

เดือนสิบ มีพิธีทำบุญข้าวสาก กำหนดทำพิธีกันในวันเพ็ญเดือน 10 เป็นประเพณีนิยมทำกันทุกบ้าน โดยการนำอาหารคาวหวาน หมากพลู เป็นถุ้ง หรือตะกร้า มรรคทายกนำรายชื่อตามหมายเลขใส่บาตรไว้ให้พระภิกษุสงฆ์และสามเณรมาจับสลากได้ เจ้าของก็จะนำไปถวายเป็นเสร็จพิธี

เดือนสิบเอ็ด มีพิธีทำบุญออกพรรษา โดยชุมชนไทยแสกจะทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระในตอนเช้า และตอนบ่ายจะมีการแห่ปราสาทผึ้ง โดยแต่ละซอยจะจัดทำปราสาทผึ้งประดับขบวนแห่ให้สวยงามในช่วงเย็นจะมีกิจกรรมลอยเรือไฟ เพื่อบูชาแม่น้ำโขง **การแข่งเรือ** เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานโดยชาวไทยแสกบ้านอาจสามารถ จัดแข่งขันเรือยาวทุกปีในระหว่างงานบุญออกพรรษา เรือยาวที่ชาวบ้านอาจสามารถนำมาแข่งจะเป็นเรือขนาดกลาง มีความสามารถจุดคนได้ไม่เกิน 30 คน รูปแบบหรือลักษณะของเรือจะคล้ายรูปกระสวยทอดผ้า เพราะรูปร่างเพรียวและวิ่งได้เร็ว

เดือนสิบสอง - พิธีทำบุญกฐิน อันประกอบด้วย

1. กฐินสามัคคี โดยสมาชิกชุมชนไทยแสกทุกคนจะมีส่วนร่วมในการระดมปัจจัยในการตั้งองค์กฐินร่วมกัน การที่จะไปทอดกฐิน จะต้องมิใช่ไปจองไว้ที่วัดก่อน เพื่อเป็นการสัญญาว่าจะมาตั้งองค์กฐินของคณะใดคณะหนึ่ง วัดที่มีการจองกฐินจะมีธงปักไว้เป็นเครื่องหมายเรียกว่า “ธงกฐิน” เพื่อแสดงว่าวัดนี้ได้รับการจองกฐินไว้แล้ว แล้วนำทอดถวายเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือในปีไหนไม่มีผู้มาจองชาวบ้านจะต้องจัดตั้งกฐินสามัคคีขึ้นเอง

2. กฐินส่วนตัวหรือกฐินครอบครัว โดยครอบครัวที่ต้องการไปทอดกฐิน จะต้องไปจองกฐินไว้ก่อน วัดที่มีการจองกฐินจะมีธงปักไว้ เป็นเครื่องหมายเรียกว่า “ธงกฐิน” เพื่อแสดงว่าวัดนี้ได้รับการจองกฐินไว้แล้ว แล้วจึงรวบรวมปัจจัยภายในครอบครัวหรือญาติ เพื่อจัดตั้งองค์กฐิน แล้วนำทอดถวายเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วแบบเจาะจงวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย พบว่าชาวไทยแสกมีการแต่งกายที่ยังคงรักษา

เอกลักษณ์เอาไว้ได้ หากแขกผู้มาเยี่ยมเยือน หรือนักท่องเที่ยวได้พบเห็นจะเกิดการตื่นตาตื่นใจ เพราะเป็นการแต่งกายที่เป็น เอกลักษณ์เฉพาะไทยแท้ บ้านอาจสามารถผู้ชายจะใส่เสื้อสีน้ำเงินเข้มแขนสั้น ที่เป็นผ้าฝ้าย ย้อมคราม หรือผ้าฝ้ายด้ายดิบสีขาวธรรมชาติ เป็นเสื้อคอกลมติดกระดุมหน้า นิยมนุ่งกางเกงขาก๊วย หรือ กางเกงขาครีท่อน หรือ โสร่ง ใช้ผ้าคาดเอวและพาดบ่าด้วยผ้าขาวม้าที่มีลวดลายสีสันทสวยงาม รองเท้าทำด้วยหนังควาย ใช้อบเทียนเป็นเครื่องหอม น้ำมันทาผมใช้น้ำมันมะพร้าว น้ำมันหมู ขมิ้น

ส่วนผู้หญิง จะใส่เสื้อแขนกระบอกสีขาวหรือสีน้ำเงินเข้ม ที่เป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม ผ่าอกติดกระดุม ผ้าถุงมัดหมี่ (ผ้าฝ้ายมัดหมี่ย้อมคราม) หรือผ้าไหมมัดหมี่ มีเชิงผ้าถุงลายขิด (ตีนซิ่นเป็นผ้าลายขิด) ส่วนที่ข้อเท้านิยมใส่กำไลทั้งสองข้าง ใครฐานะดีก็สวมกำไลหลาย ๆ อันมีทั้งเงิน ทอง และนาค นิยมไว้ผมยาวเกล้ามวย บางคนนิยมนำสร้อยทองคำ เขี้ยวมวยผมสวมรอบ น้ำมันท่ายผู้หญิงนิยมใช้เนียบ ซึ่งทำจากใบขมิ้น ใบกระแจะ รากต้นนมยาน โดยนำมาตากแดดให้แห้ง บดให้ละเอียดคลุกเคล้าให้เข้ากัน เรียกว่า “เนียบ” จากการสังเกตพบว่า ชาวไทยแท้ทุกคนยินดีที่จะแต่งกายในชุดประจำชนเผ่าไทยแท้สมบูรณ์แบบเมื่อมีการต้อนรับคณะผู้มาเยือนเป็นพิเศษ เช่น ในการประชุมสนทนากลุ่ม คณะของบริษัทนำเที่ยวชั้นนำ หรือ คณะผู้มาศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมจากต่างจังหวัดมาเยี่ยมเยือน เป็นต้น วัฒนธรรมด้านเพลงและดนตรีประกอบเพลง

จากการลงพื้นที่และศึกษาพบว่า ชุมชนไทยแท้ บ้านอาจสามารถมีภูมิปัญญาทางด้านการแต่งเพลงร้อง และดนตรีประกอบเป็นของไทยแท้ ซึ่งมีเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในโลก ซึ่งนายตึก อาจสามารถ หรือ ชื่อจริงว่า นายสวัสดิ์ อาจสามารถ ซึ่งเคยแต่งเพลงลูกทุ่งหมอลำให้กับคุณพรศักดิ์ ส่องแสง คือเพลงหนุ่มนา นครพนม โดยลุงตึกได้นำคำพูดภาษาอีสานมาใส่ในเนื้อร้องจนคนทุกภาษาพูดได้คือ “เสื้อขาดจ่องป่อง แจ่งแปง” เป็นต้น ผลงานเพลงภาษาแท้ของลุงตึก อาจสามารถ ครูเพลงของชาวไทยแท้ บ้านอาจสามารถ ซึ่งสามารถนำมาใช้บรรเลงขับกล่อมแก่แขกผู้มาเยือนได้เข้าใจ และความไพเราะที่หาฟังที่ไหนไม่ได้เลย นับเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บรรณานุกรม

- การศึกษาเอกลักษณ์ชนเผ่าไทยแสกแถบลุ่มแม่น้ำโขง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพื่อการ
ท่องเที่ยว กรณีศึกษา : บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. ปี 2554.
(ออนไลน์). <http://www.ttresearch.org/pdf/23-5-2007-50003.pdf>
- ประวัติชนเผ่าไทแสก จังหวัดมุกดาหาร. ปี 2554. (ออนไลน์). <http://www.hellomukdahan.com/thaisaethailand-mukdahan-thai-saek-tribe-history-01.php>
- เผ่าไทแสก. ปี 2554. (ออนไลน์) http://www.baanjomyut.com/library/2552/indigenous_nakhonphanom/04.html
- ภาษาแสก. ปี 2554. (ออนไลน์). <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%81%E0%B8%AA%E0%B8%81>
- ชนเผ่าไทยแสก. ปี 2554. (ออนไลน์). <http://www.sawasdeenakhonphanom.com/tag>
- เทศกาลรวมเผ่าไทยมุกดาหาร. ปี 2554. (ออนไลน์). <http://www.ku.ac.th/emagazine/january46/know/mukdahan.html>
- การเล่นแสกเต้นสาก. ปี 2554. (ออนไลน์). <http://images.onzonde.multiply.multiplycontent.com>
- การแสดงแสกเต้นสาก. ปี 2554. (ออนไลน์). <http://www.culture.go.th/knowledge/homethai/TPA/2008.pdf>
- งานวัฒนธรรมหลากหลายภายใต้ร่มพระบารมี. ปี 2554. (ออนไลน์). http://www.secondary22.obec.go.th/view.php?article_id=946
- ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดมุกดาหาร. ปี 2554. (ออนไลน์). <http://www.mukdahaOnline.com/2011/02.html>